

BAKOS ESZTER

KONZULENS: DR. GELLÉN KLÁRA PH.D EGYETEMI DOCENS

A KISKORÚAK VÉDELME AZ AUDIOVIZUÁLIS MÉDIASZOLGÁLTATÁSOK TERÉN

ELŐSZÓ

Egyetértek az Országos Rádió és Televízió Testület (továbbiakban: ORTT) azon megállapításával, miszerint „a napjainkban zajló technikai fejlődés a média és a kommunikáció területén különösen gyors és kézzelfogható”¹. Az elmúlt években az audiovizuális médiaszolgáltatások rohamos átalakulásával, mind nemzetközi, mind nemzeti szinten egyre határozottabb igény fogalmazódott meg a korábbi rendelkezések aktualizálására, az új platformok kihívásainak kezelésére. Egyes területek viszont, mint például a kiskorúak védelme, újfent felmerülő, eddig megválaszolatlan kérdéseket tolnak maguk előtt.

A hozzáférhető tartalmak bővülő köre nem hozza magával szükségszerűen a minőségi változást is; sőt, épp ellenkezőleg: a szélesedő választási lehetőség további bizonytalanságot, kockázatot rejt magában. Mindezek következtében megnő a kiskorúak médián keresztül történő „közvetett bántalmazásának” lehetősége. Éppen ezért a minőségi és a gyermekek fejlődését szolgáló tartalomszolgáltatás nyújtása, a káros tartalmak hatékony kiszűrése, és a fogyasztók médiatudatosságának kialakítása érdekében a jelenlegieknél jóval hatékonyabb eszközökre, összetett védelmi és felelősségi rendszer kialakítására van szükség. Ebben az állam jogalkotási feladatai mellett a pedagógusoknak, a pszichológusoknak, a szociológusoknak, a tömegkommunikációs szakembereknek és nem utolsósorban a családoknak egyaránt kiemelkedő, egymást kiegészítő szerep jut.

A dolgozat célja a gyermeki jogok média által történő megsértésének bemutatása, majd a kiskorúak fokozott védelmét biztosító, hatályos és tervezett jogi, és az ehhez szorosan kapcsolódó mértékig a lehetséges technikai és egyéb eszközök bemutatása, továbbá a kiskorúak hatékonyabb védelmére önálló vélemények megfogalmazása, és szabályozási javaslatok felvetése.

I. BEVEZETÉS

1. A média változása napjainkban

1.1. A média jelentése és változásai

A média tág értelemben elsősorban a mondanivalónk kifejezésére használt közvetítő közegeket jelenti: az írott sajtótól, a rádión és a televízión keresztül a világhálón megjelenő újabb kifejezési formákig. Mára azonban az írott és az elektronikus média hagyományos megkülönböztetése meghaladtá vált. E kettősséget megjelenítő szabályozás nem felel meg a védeni kívánt értékek tényleges biztosításának, így a fogyasztók, és elsősorban a kiskorú fogyasztók védelme érdekében a hatályos szabályok reformja szükséges.

A média szűkebb értelemben vett fogalmi körén belül a technológiai fejlődés következtében komoly változások tapasztalhatóak: pl. újabb platformok, műsorszórási- és reklámtechnikai eszközök jelentek meg. Szűkebb értelemben a média alatt a hagyományos *rádiós-és televíziós, illetve a digitális médiaszolgáltatást* kell érteni.

A szélessávú technika mind a fogyasztói, mind a szolgáltatói oldalt átalakította. A *fogyasztás individualizált, helytől, időtől független*, az információfogyasztás lehetősége pedig sokkal szegmentáltabb lett. A fiatal generáció körében a televízió szerepét fokozatosan az alternatív csatornák veszik át, a szolgáltatói oldalon pedig bárki tartalmat közvetíthet a nyilvánosság számára.

Mára a média, az informatika és a távközlés összefonódása forradalmi változásokat eredményezett. Mint interaktív média, lehetővé teszi az alternatív értelmezést, az alkotások befogadásának kontrolját a felhasználó oldalára telepítve.

Fentieknek megfelelően a konvergencia a szabályozási módok egymáshoz közeledését, összefonódását is eredményezi. A nemzetközi iránymutatások nagy hatást gyakorolnak az állami jogalkotásra, ezzel párhuzamosan az államok közötti kölcsönhatás is egyre erősödik, s nem utolsó sorban az államok mind határozottabban támaszkodnak az önszabályozás szerveire.

A mindenhol jelenlévő számítástechnika következtében „életünkben egyre jelentősebbé válik a digitális kultúra”². Minden korosztálynak megnő az igénye a kommunikáció azon formái iránt, amelyek már nem a „jelenlévők” között működnek. Ez érthető, hiszen az új technikai formák használata az élet minden

területén lehetővé teszi a világ eseményeinek minél gyorsabb megismerését. Az audiovizuális ágazat *társadalmat formáló iparaggá vált*. Ezért a jogalkotóknak tisztában kell lenniük a média társadalomban betöltött helyével és szerepével. Megjelenik a kifejező, a hallgatóság, és a kívülálló személy eltérő, gyakran egymást keresztező érdeke, melyeket egy harmonikus egyensúly megteremtésével lehet kezelni.

1.2. A médiaszolgáltatások köre

A fent említett változások következtében fokozatosan kialakultak az új médiaszolgáltatások. Az Európai Parlament és a Tanács 2007/65/EK irányelve a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 89/552 EKG módosításáról (továbbiakban: *audiovizuális médiaszolgáltatásokról* szóló irányelv) megalkotta az **audiovizuális médiaszolgáltatás** fogalmát. Ez azon televíziós (*linear*) és lekérhető (*non-linear*)³ tömegkommunikációs eszközöket foglalja magában, amelyeket a *közvélemény széles rétegeinek szánnak és amelyek azt egyértelműen befolyásolják*⁴. Az irányelv ezt a fogalmat kiterjeszti minden gazdasági tevékenységi formára és közszolgálati vállalkozásra, illetve az audiovizuális kereskedelmi közleményekre is. Ugyanakkor a fogalom-meghatározás nem terjed ki a nem gazdasági jellegű tevékenységekre, és azokra sem, amelyek nem állnak versenyben a gazdasági jellegű szolgáltatásokkal⁵. Továbbá nem tartoznak e kategóriába azon műsorok sem, amelyek elsődleges célja nem a műsorszolgáltatás, vagyis az online játékok, a szerencsejáték-szolgáltatások és a keresőmotorok. Végül kiveszi az irányelv a hatálya alól a hírlapok, folyóiratok elektronikus változatait is.

A szabályozási hagyományainkra tekintettel, a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (médiatörvény) mintájára a jogalkotási folyamatok a rádiós médiaszolgáltatásokra is ki kívánják terjesztetni az új törvény hatályát. Ez alapján e körben audiovizuális kitétel nélkül „csak” **médiaszolgáltatásokról** beszélhetünk. Ennek megfelelően az irányelvnek a kiskorúakra vonatkozó rendelkezéseit kizárólag a lekérhető és nem lekérhető audiovizuális tartalmakra, míg a hatályos médiatörvény és a médiaszolgáltatásokról szóló szövegtervezet rendelkezéseit a rádiós tartalmakra is alkalmazni kell.⁶ Jelen dolgozatomban az audiovizuális médiaszolgáltatásokat kívánom ugyan alapvetően vizsgálni, de a

velük kapcsolatban tett megállapításaim - követve a hazai hatályos és tervezett szabályozást- levezethetőek és alkalmazhatóak a rádiós szolgáltatásokra is.

2. A médiaszabályozás alapjai

A digitális átállás következtében eddig nem szabályozott *technikai lehetőségek* jelennek meg. A rájuk vonatkozó rendelkezéseknek széles körben biztosítania kell elterjedésüket, és biztonságos használatukat. Evvel egyidejűleg természetesen a *korábbi szabályok felülvizsgálata* is szükséges. Fontos a fogalmak újraalkotása, a műsorok szerkezeti és tartalmi meghatározása, a műsor-terjesztés szabályozása.

A legfontosabb, hogy a *médiaszabályozás hatálya* alá vonja a jogalkotó mind az új vagy megváltoztatott tartalmat közvetítő szolgáltatót, mind a tartalom fogyasztóját. „A médiahasználat (jogi) szabályozásán belül a szolgáltatásnak *korlátozó* jellegűnek kellene lennie. A fogyasztásra vonatkozó (jogi) szabályozásnak pedig *jogosultságok garantálását* kellene biztosítania”, azaz az információs szükséglet szerint biztosítani kell a hozzáférés lehetőségét. A szolgáltatók esetén véleményem szerint is, a szabályok csak konszenzus alapján tölthetik be szerepüket. Annak érdekében, hogy az egyes tartalmak ne sértsék az emberi jogokat, és a média ne terjesszen emberi méltóságot sértő, különösen a kiskorúak fejlődésére ártalmas tartalmakat, a médiaszolgáltatóknak közösen kell megállapítani azok megjelenítési módját. A jogszabályban rögzített kötelező előírásokkal szemben nagyobb a hajlandóság a konszenzuson alapuló szabályok betartására.

Nem csak a szabályozás módja, de a szabályalkotók köre is változik. Az állam szerepe mára a technikai változások következtében megváltozott. Az *állam eltérő mértékű fellépése* szükséges a társadalom tagjai védelme érdekében. Mára különösen fontossá vált a szabályok kialakítása során, társadalom iránti felelősségük megjelenése mellett, a médiaszolgáltatók is „szót kapjanak”.

3. A védendő értékek és a médiaszolgáltatók jogai

A tartalomra vonatkozó szabályokban a védendő értékeknek, a véleménynyilvánítás- és a szólás szabadsága, az emberi méltóság, a kiskorúak védelme, mint alapelveknek folyamatosan jelen kell lenniük. Ezek olyan egyértelmű támpontot jelentenek a médiaszakma és a törvényalkotók számára, melyek garantálása érdekében megfelelő egyensúlyt kell teremteni.

Nemzetközi és hazai dokumentumokban is rögzítve van az *emberi méltósághoz való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága*⁸. Az emberi méltóság mindenki számára elidegeníthetetlen anyajog, amelyből további jogosultságok vezethetők le. Az ember méltóságát csak akkor őrizheti meg, ha nem kerül méltóságát sértő kiszolgáltatott és megalázó helyzetbe, illetve ha személyhez fűződő jogaiban nem korlátozzák. A tartalom megjelenítése csak ezen elvárásokra tekintettel lehetséges.

A véleménynyilvánítás joga a kommunikációs alapjogok anyajoga, amelyből további jogok származnak. Ezek alapján mindenki szabadon alkothat véleményt, ismerhet meg információkat és eszméket, amelyeket országhatárokon túl is terjeszthet, ugyanakkor felelősséggel tartozik az általa elmondottakért. A véleménynyilvánítás joga alávethető törvényi, külső korlátozásnak. Ennek mértéke függ attól, hogy másik alanyi alapjog érvényesítésére szolgál, ilyen jogot csak mögöttesen véd vagy elvont érték a tárgya.⁹ A média keretén belül szükséges a véleménynyilvánítás arányos és szükséges korlátozása, mert a befogadók és a médiaszakma közötti erőviszonyok nem kiegyenlítettek.

Az emberi méltóság védelméhez szorosan kapcsolódó egyik legfontosabb cél a kiskorúak védelme, egészséges személyiségfejlődése, amely érdekében a médiaszolgáltatásokra hatékony és átlátható szabályozásra van szükség. A szabályoknak két dolgot kell szem előtt tartania: egyrészt meg kell védeni a gyermekeket a káros tartalmaktól, másrészt fejlődésüket biztosító, igényes tartalmat kell szolgáltatni számukra. Az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) közleménye szerint a kiskorúak védelmét a jelenben és a jövőben is mindig növelni kell. Ennek az alapelvnek nemzeti szinten is érvényesülnie kell. A kiskorúak védelme nemcsak alapelv, hanem szakpolitikai célkitűzés is.¹⁰

II. A GYERMEKEK JOGAI A MÉDIÁBAN

A gyermeki jogok védelmének alapja az emberi méltóság megőrzése. „Ami a szorosan értelmezett gyermeki jogokat illeti, ezek két vagy három csoportba tagolhatók.”¹¹ Őket is megilletik az *elsőgenerációs jogok*, de ezeknek van egy speciális oldala is az ő esetükben, továbbá nekik is joguk van a *második generációs jogokhoz*. Végül pedig vannak *általános gyermeki jogok*, amelyek a családon belül vagy a társadalomhoz, az államhoz való viszonyukban jogosítják a gyermekeket. Ez alapján elmondható, hogy a gyermeki jogok nem kizárólag az emberi jogok tiszteletben tartását biztosító intézkedések része, hanem önálló

követelménynek tekintendők, mert egyes jogok csak velük kapcsolatban értelmezhetők.

Ahhoz viszont, hogy a gyermeki jogok biztosításában érintettek tudják, hogy kikkel szemben áll fenn kötelezettségük, meg kell határozni, hogy ki a gyermek. Az általam vizsgált és a következőkben kifejtett jogforrások alapján ők a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek, kivéve, ha a rájuk vonatkozó jogszabályok alapján hamarabb nagykorúvá válnak.

1. A gyermekek jogai a nemzetközi jogforrásokban

A nemzetközi jogban több helyen találkozhatunk a gyermekek médiával szembeni jogaival és védelmével foglalkozó dokumentumokkal. A legfontosabbakat említve A gyermekek jogairól szóló Genfi Nyilatkozat és A gyermekek jogairól szóló New York-i Egyezmény hangsúlyozza a tömegtájékoztatási eszközök fontosságát abban, hogy a gyermekek hozzájuthassanak a szociális, szellemi és erkölcsi jólétüket előmozdító, valamint a fizikai és szellemi egészségüket biztosító tájékoztatáshoz.¹² Ennek érdekében az államoknak elő kell mozdítaniuk, hogy a tömegtájékoztatási eszközök a gyermek számára szociális és kulturális szempontból hasznos tájékoztatást és anyagokat terjesszenek, elő kell mozdítaniuk a nemzetközi együttműködést a különféle, hazai és nemzetközi, kulturális forrásokból származó ilyenfajta tájékoztatás és anyagok előállítására, cseréje és terjesztése érdekében. Szorgalmazniuk kell a gyermekkönyvek előállítását és terjesztését és elő kell segíteniük a gyermek jólétére ártalmas információk és anyagok elleni védelmét megfelelően szolgáló irányelvek kidolgozását. Továbbá az Egyezmény 34. cikke az államok feladataként írja elő *a gyermekek pornográf jellegű műsorok készítése érdekében történő kizsákmányolásának tilalmát.*

Az Európai Unió Alapjogi Chartája a 24. cikkelyében kimondja, hogy *a gyermekeknek joguk van a jólétükhöz szükséges védelemhez és a gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik, amelyet életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni az őket érintő kérdések elbírálásánál.* Véleményeik, tapasztalataik a média szabályozásában is iránymutatók, mert segítségükkel megismerhetők az orvosolandó problémák, amelyek így gyorsabban kezelhetők. Így lehetőséget kell teremteni számukra egy fórum keretein belül, hogy elmondhassák, hogy milyen veszélyeket, kockázatok látnak a médiában, szerintük hogyan kellene azokat orvosolni. Ezek alapján egyértelműen meghatá-

rozhatók a szükséges lépések. Továbbá *mind a közhatóságok, mind a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységeiben az elsődleges szempont a gyermekek jól felfogott érdeke kell, hogy legyen.* E követelménynek megfelelően kell a médiaszakmának is eljárni, ahogy a bevezetőben is kifejtettem.

A közösségi joganyag közül az Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv¹³, már keletkezésekor kiemelte, hogy *a programok és a televíziós hírdetések szabályozását a kiskorúak testi, lelki és erkölcsi fejlődésének védelmére tekintettel kell kialakítani.* A fejlődés következtében megjelenő újabb technikák a másodlagos joganyag módosításait eredményezik, a célból, hogy a szabályok minden technikai eszközre kiterjedjenek.

Az Európai Parlament előírta,¹⁴ hogy a kiskorúak fejlődésének védelme érdekében minden audiovizuális és információs *szolgáltatás tartalmára vonatkozóan közösségi szinten kell jogi eszközöket elfogadni,* és emellett intézkedéseket hozni az *illegális tartalom terjesztésének megakadályozására, és védeni kell a kiskorúakat a felnőtteknek szóló műsorokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáféréstől.* Ezért létre kell hozni olyan irányelvet, amely biztosítja az „információs szolgáltatások szabad nyújtását és szabad biztosítását, másrészt garantálja, hogy azok tartalma jogszerű legyen, tiszteletben tartsa az emberi méltóság elvét, és ne gátolja a kiskorúak általános fejlődését”. Mindezek arra engednek következtetni, hogy az unió határozott lépésekre szánta és szánja el magát a fogyasztók kiemelt csoportja érdekében.

2. A gyermekek jogai a hazai jogforrásokban

A gyermekek jogai szempontjából kiemelkedő jelentőségű az Alkotmány, A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) és A gyermekek jogairól szóló New York-ban kelt Egyezményt kihirdető 1991. évi LXIV. törvény. Ezeket a gyermeki jogok *alaptörvényeinek* lehet tekinteni.

Az Alkotmány 67.§ (1) szerint *minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.* Az Alkotmánybíróság 422/B/1991. határozata szerint ezen előírás megvalósítása folyamatos feladat és a jogalkotó szabad belátása szerint választhat a különböző szabályozási módok közül. A gyermekek jogának biztosítása az államot tevőleges magatartásra kötelezi és „a gyermeket a fejlődésére káros hatásokon kívül az olyan kocká-

zatvállalásoktól is meg kell óvnia, amelyekkel kapcsolatban életkoránál fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem választása következményeit¹⁵.

A Gytv. alapján gyermekeknek joguk van a *fejlődésükre káros hatások és az információs ártalommal szembeni védelemre, a médiában fejlettségének megfelelő, ismeretei bővítését segítő műsorokhoz való hozzáférésre és az erőszak, a pornográfia elleni védelemre*¹⁶. Ma ezen jogok érvényesülésére kell elsősorban figyelemmel lenni a műsorok tartalmai és azok gyermekekre gyakorolt hatásai miatt. A New York-i Egyezményben részes államok az Egyezmény korábban említett, 17. és 34. cikkei megvalósulása érdekében az ott említett feladatokat kötelesek teljesíteni.

III. A GYERMEKI JOGOK MEGSÉRTÉSÉNEK ESETEI A MÉDIÁBAN

Ma a gyermekek a média legfigyobb fogyasztói, „a gyerekek életének, vélemény- és ismeretszerzésének egyik, ha nem a legmeghatározóbb eszköze a média, azon belül is a televízió.”¹⁷ A médiában találkoznak a fizikai és a társas világ jelenségeivel először, belelátnak a felnőttek nem példamutató világába. Ez meghatározza a kapcsolataikat, a kialakuló értékrendszerüket, mert az értékeket, a választásokat és az attitűdöket a média alakítja.

A szolgáltatók mindig valamilyen nyílt vagy rejtett hatás elérése törekednek. Továbbá nem elhanyagolható az sem, hogy a médiában véleményáramlatok vannak jelen, olykor igen szélsőséges vélemények. Ezeknek különösen nagy hatása lehet a gyermekekre, mert nem látják a mögöttük lévő valóságot, sőt gyakran a szolgáltatóknak is az a céljuk, hogy olyan hatást érjenek el, hogy más tartalmak esetleg ne érvényesülhessenek.

Tehát a kiskorú fogyasztók szokásai és a szolgáltatók magatartása miatt egyre gyakoribb az előző részben kifejtett gyermeki jogok megsértése, amely kiemelt eseteit a következőkben kívánom bemutatni.

1. A műsorok káros tartalma és azok hatása

A műsorok *ártalmas és jogellenes* tartalmi között kell különbséget tenni. Az első kategóriába azok tartoznak, amelyek csak a kiskorúak tekintetében negatív hatásúak, a felnőttek igényt tarthatnak, és tartanak is ilyen tartalomra erkölcsi megítélésüktől függetlenül. Ezért arányos szabályozást és megfelelő technikai eszközöket kell alkalmazni ezek vonatkozásában, hogy a felnőttek hozzáférhessenek az ilyen tartalmakhoz, de a kiskorúakat elzárják a számukra

ártalmas anyagoktól. Evvel szemben a jogellenes tartalomhoz az egész társadalomnak tilos a hozzáférés, ezek alapvető érdekeket sértenek, ezek „nem élvezik a véleménynyilvánítás szabadsága által nyújtott alkotmányos védelmet.”¹⁸

Ugyanakkor komoly probléma, hogy az államok eltérően vélekednek a tartalmakról, nem azonos mértékben engedik a gyermekeknek a felnőttek világába való betekintést, eltérő korlátozásokat alkalmaznak, ami európai szintű megoldást sürget. Ezért különösen fontos az államok igazságügyi és büntető hatóságainak, a nemzeti hatóságok és a Bizottság együttműködése.

A kiskorúak védelemére tekintettel a média által szolgáltatott információk között válogatni kell a fogyasztóknak, de a szakmára is nagy felelősség hárul. A káros tartalmak elleni védelem a család és a társadalom összefogásával, a megfelelő és hatékony törvényi, ágazati szabályokkal valósulhat csak meg.

1.1 Az erőszak

A gyermekek a felnőtteknek szánt műsorokat nézve az esetek nagy részében találkoznak az erőszakkal, amely *fokozza a hajlandóságot az agresszióra, illetve érzéketlenné teszi a gyermekeket*. További probléma, az erőszak megértése a gyermekek korától, szellemi érettségétől függ. Sokáig nem tudják összekapcsolni okokkal, csak, mint önálló eseményt fogják fel.

A gyermekműsorok tekintetében különösen, de minden tartalmat illetően kiemelt figyelmet kell fordítani *az erőszak indokolt megjelenítésére és annak következményeinek bemutatására is*. Az **öncélú erőszak**¹⁹ és az **indokolatlan erőszak**, mint súlyosan ártalmas kategória megjelenítése kerülendő. Ennek ellenére sajnos van arra példa, hogy a műsorszolgáltatók III. kategóriás műsorban tesznek közzé olyan tartalmat, amely a bérgyilkosságot részletesen mutatja be, hangsúlyt fektetve az emberölési módokra és az áldozatok eltüntetésére.²⁰

Külön kiemelés érdemelnek a fokozott erőszak és a káros pszichés hatás fontossága miatt a horror filmek. Az agresszió által kiváltott feszültséget le kell vezetniük a gyermekeknek, amely komoly *szocializációs problémákat* okozhat. A gyermekek a műsorokban az erőszak jutalmazott formáját látják, ami miatt ők is ezt a formáját választják a konfliktuskezelésnek a műsorokban látott elkövetők közömbösségét követve. A konfliktuskezelés e módjának a film központjába állítása a fiatal generáció fejlődését hátrányosan befolyásolja, ahogy az ORTT 250/2005-ös határozata alapján a bíróság is megállapította. Emellett

az agresszív tartalmú filmek vagy videojátékok *csökkent agyi aktivitást* okozhatnak.

Külön figyelmet kell szentelni a kiskorúak ábrázolására, megjelenítésére is. El kell kerülni, hogy a szenzációkeresés miatt a műsorszolgáltatók a híradókban a gyermeket a méltóságát sértve „hidegvérű gyilkosnak ábrázolja nagymértékben hozzájárulva megbélyegzéséhez”²¹. Az ilyen ábrázolás a társadalomból való kirekesztettséggel, a becsület sérelmével és lelki sérülésekkel járhat.

1.2. A szexualitás

A szexualitással összefüggésben a pornográfia okoz egyre nagyobb problémát, mert egyre többen tesznek közzé ilyen, a gyermekek méltóságát leginkább sértő tartalmat. Főleg a 12-16 éves gyermekekre rejt veszélyt, mert ők vannak abban a korban, amikor a szexualitáshoz való viszonyuk megalapozódik. A pornográf, szexuális képek a gyermekek *harmonikus, egészséges fejlődését veszélyeztetik, negatívan befolyásolják személyiségüket és szociális fejlődésüket*.

A gyermekek életében meghatározó, hogy miként találkoznak a nemiséggel. A médiában a szexualitás régóta nem tabu, a gyermekek mindennap találkoznak a szexualizáló tömegmédiával, ugyanakkor a szülő, illetve a pedagógus és a gyermek kapcsolatában sokáig kerülendő téma. Ez az ellentét gátlásokat, szexuális torzulásokat okozhat. „Nem is önmagában a szexualitás mindennapos jelenléte, sokkal inkább annak tálalása okoz problémákat.” Az ORTT is gyakran fellép a szexualitás természetes, közömbös ábrázolása ellen, mert sajnos van arra példa, hogy a műsor a szerelmi kapcsolatban a partnert csak eszközként mutatja be és a szexuális kapcsolatot minden érzelemtől mentesnek tünteti fel.²²

A hazai törvények a besorolás esetén szólnak csak a pornográf tartalmakról és a szexualitásról. A fogalmak meghatározása ugyanakkor hiányzik, ennek következtében az értelmezés individualizált. Ezeket rögzíteni kellene a visszaélések elkerülése végett, így nem kerülne arra sor, hogy egy délutáni kibeszélőshowban a gyermekek a pornográfiával, mint jó kereseti lehetőséggel találkozzanak.

2. A reklámok

A reklámokkal szemben a gyermekek, mint fogyasztók védelmének kérdése fokozottan előtérbe kerül, hiszen védelmüket különös *fogékonyáguk* miatt kiemelten fontos biztosítani. A médiában hatalmas munkacsoport dolgozik

azon, hogy a reklámok minél színesebbek legyenek, hogy lekössék a gyermekek figyelmét. A szakma kihasználja, hogy a gyermekek érzékenyebbek a reklám-üzenetekre és befolyásolják a későbbi *fogyasztói szokást* és a vásárlásokat, amelyek nagy része a *gyermekek kezdeményezésére* történik. A gyermekek döntését egyértelműen befolyásolja, hogy kedvelt figuráik reklámozzák a finomságokat, illetve hogy egyes játékokat a valóságban nem létező tulajdonsággal ruháznak fel.

Egyebekben a reklámok a pszichológusok véleménye szerint komoly *pszichés következményekkel* járhatnak, nem beszélve a gyermekkori elhízásról. A *gyermekkori elhízás* napjainkban egyre komolyabb probléma, számos betegség kockázati tényezőjének számít. A gyermekek szabadidejük nagy részét a televízió vagy a számítógép előtt töltik. A televíziós reklámok nagy részében „egészségtelen” élelmiszerek láthatók, vagyis olyanok, amelyeknek magas a zsír-, cukor vagy sótartalma és kevés nélkülözhetetlen nyomelemet, vitamint tartalmaz. „A gyermekek általános védelme érdekében arra kellene törekedni, hogy ne engedélyezzék közvetíteni 6 óra és 21 óra között azon élelmiszerek és italok audiovizuális kereskedelmi kommunikációját, melyek nem veszik figyelembe a vonatkozó tápanyagprofilokat.”²³

Ahhoz, hogy a gyermekkori elhízás folyamata megállítható legyen, az üzleti és a civil szférának össze kell fognia. A Bizottság ezért önkéntes tevékenységre hívta fel többek között a reklámpart, és hozzájárul helyi és nemzetközi kezdeményezésekhez, amelyek az egészséges étrendet és a fizikai aktivitást szorgalmazzák, közvetítik a fogyasztók felé.

A reklámokban rejlő veszélyeket csak növeli, hogy egyre változatosabb formában, mint termékelhelyezés, virtuális reklám, a split screen reklám vagy a direkt marketing eszközei jelennek meg.

3. A televíziós showműsorok

A kereskedelmi televíziók elterjedése a műsorkínálatot minőségileg is megváltoztatta, megjelentek az elsősorban a közönség szórakoztatását szolgáló műfajok, a kibeszélő- és a valóságshowk. Ezen műsorokban az *emberi és a személyiségi jogok* sérelme egyértelműen kimutatható. Ezek semmibe vétele, az egymással szemben tanúsított megalázó, erőszakos viselkedés a gyermekek társaskapcsolatára is kihat. Mindkettőben megtalálható a *trágár beszéd, az erőszak, a vita, a konfliktusok nem megfelelő megoldása*. Kivetni való továbbá

a bennük bemutatott életmód, viselkedés, illetve az, hogy a gyermekek azt a következtetést vonhatják le, hogy bárkiről rögtön vélemény alkotható. Sajnos ezek a műsorok igen közkedveltek a fiatalok körében, mert nevetségesnek, fiatalosnak tartják őket. Ezért lenne szükséges magasabb besorolási kategóriába helyezni és csak késői időpontban közvetíteni, amikor a gyermekek nem láthatják őket. Ebben az esetben nem kerülhetne sor arra, hogy olyan destruktív magatartásokkal találkozzanak a gyermekek, amelyek csak III. kategória szerint közölhetők.

4. A hírműsorok

A híradó az egyik *legerőszakosabb műsortípus*, a vér és az erőszak megjelenése nem újdonság, a nézők már megszokták az efféle képanyagokat, némi közönnyel szemlélve azokat. A gyermekek esetében viszont ezek *sokkolóbb hatásúak*. A hírműsorokban bemutatott negatív tartalmak során a megrázó jelenetek mellett mára már hanghatásokat is alkalmaznak a tudósításokat kislemezekké²⁴ varázsolva. Ez által még nagyobb hatással bírnak a nézőkre. Erre tekintettel érdemes lenne a műsorszolgáltatók etikai kódexébe rögzíteni: „A híradók, aktuális műsorok szerkesztői tartsák szem előtt, hogy este kilenc óráig sok gyermek ül a televízió előtt, s közülük nagy lehet azoknak a száma, akik 9 óra után is ott maradnak, különösen péntek és szombat esténként. Ezért a szerkesztők vigyázzanak az erőszakkal.”²⁵ *A szabályozást úgy kell kialakítani, az erőszak nevelő-tanító hatása és az áldozatoknak nyújtott segítsége domborodjon ki, továbbá fontos lenne időszavoknak megfelelő korlátozás attól függetlenül, hogy nyilvánvaló, hogy a hírek figyelemmel kísérése nem olyan gyakori a kiskorúaknál, de a háttér-televíziózás is káros.*

Mindezen televíziós kockázati tényezők kiküszöbölése a szolgáltatók közötti választással nem biztosítható. *A szolgáltatók műsorainak összehangolása lenne szükséges, hogy valóban létezzen a fogyasztók választási joga.* Ha jól megnézzük, észrevehető, hogy ugyanabban az időben áttatásban azonos műsorok kerülnek sugárzásra, így este az erőszak-tematika uralja a csatornákat.

Fontos azt is megemlíteni, hogy a klasszikus média egy olyan platformon is megjelenik, amely ugyan nem tartozik az audiovizuális médiaszolgáltatás, a médiaszolgáltatás fogalmához, ez az Internet. Ugyanakkor a világhálónak vannak speciális tartalmai, amelyek ugyancsak, sőt talán még inkább veszélyesek a gyermekekre, ennek kockázataira is szeretném felhívni a figyelmet.

5. A technika gyermekek általi értelmezése

A televízióban a gyermekek *kendőzetlenül mindent láthatnak, eltúlzott és fiktív tartalmakkal* találkozhatnak a nekik szánt mesékkel, a megszűrt valósággal ellentétben. Csak később észlelik, hogy a szereplők színészek és kitalált, gyártott cselekvésekről van szó. A látottakat a felnőttektől eltérően *értelmezik*, mert nem tudják, hogy egy homályosabb, torzított kép nem a valóságot tükrözi. A már a gyermekműsorokban is egyre gyakrabban alkalmazott fény-és hangeffektusok a gyermekek lelki fejlődését akadályozza azáltal, hogy izgalmat keltenek bennük és izgalomban tartják őket.²⁶ A gyermekeknek meg kell tanulniuk a filmtechnika dekódolását, ezért nekik a bábszínházakban is alkalmazott előadásmód felel meg a leginkább, ahol nincs több nézőpont, nincs kicsinyítés és nagyítás, zoomolás. Ezért meg tudják érteni a jeleneteket egymás után, evvel ellentétben a filmeknél egyes cselekményeket csak önálló részekként tudnak értelmezni az okokat és a következményeket nem látva, illetve ezeket a cselekményektől függetlenül kezelik, a következmények és nem az okok alapján ítélik meg a történeteket. Későbbi életkorukban már képesek egységesen megérteni az eseményeket és ilyenkor már ismeretforrássá is válhat a televízió. De addig a televízióban látottak növelhetik az agresszivitást és a szorongást bennük, viselkedészavarokat okozhatnak.

IV. A GYERMEKEK MÉDIÁVAL

SZEMBENI VÉDELME NEK HATÁLYOS JOGI ESZKÖZEI

1. A gyermekek védelme a nemzetközi jogforrásokban

A következőkben kifejtésre kerülő dokumentumok részletes szabályokat és iránymutatásokat tartalmaznak a tagállamok számára annak érdekében, hogy a fiatal generáció védelme a médiával szemben a többszintű szabályozás által fokozottabban biztosítva legyen.

Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása a kiskorúak és az emberi méltóság védelméről és a válaszadás jogáról az audiovizuális és on-line szolgáltatások versenyképességével összefüggésben²⁷ iránymutatásokkal él a tagállamok és a szolgáltatók felé, hogy miként lehetne az audiovizuális és on-line szolgáltatások területén a kiskorúak védelmét garantálni. Az ajánlás megfogalmazza az elérni kívánt célokat és ezek megvalósulása érdekében konkrét javaslatokkal él.

Az államoknak meg kell fontolniuk, hogy az on-line médiával kapcsolatos válaszadás jogára vagy azzal egyenértékű jogorvoslathoz való jogra vonatkozó intézkedéseket vezetnek be. Elő kell segíteniük a szolgáltatók számára azon cselekvéseket, amelyek segítségével a kiskorúak felelős felhasználók lehetnek. Elő kell segíteniük, hogy a kiskorúak számára nyújtott minőségi tartalom és szolgáltatások azonosítása és az azokhoz történő hozzáférés könnyebbé váljon. Az államoknak olyan intézkedéseket is ösztönözniük kell, amelyek a kiskorúakra káros és a jogellenes Internetes tevékenységek elleni küzdelmet szolgálják az Internetet biztonságosabbá tétele érdekében.

A szolgáltatási iparban érintetteknek ki kell dolgozniuk a kiskorúak érdekeit szolgáló pozitív intézkedéseket, mint a káros tartalmak kiszűrésére alkalmas eszközök vagy a harmonizáció az egyes államok szabályozó szervei között. Továbbá lépéseket kell tenniük az emberi méltóságot sértő információk Interneten történő terjesztése ellen és törekedniük kell az Interneten terjesztett anyagok tartalomminősítő rendszerének használatára.

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv olyan szabályok bevezetésére törekszik az audiovizuális szolgáltatásokban, ideértve az audiovizuális közleményeket²⁸ is, amelyek védik a kiskorúakat, figyelemmel vannak mentális egészségükre és a pszichés nyugalomukra, de egyben biztosítják a véleménynyilvánítás szabadságát.

A fejlődés eredményeként a lekérhető szolgáltatások is egyre inkább terjednek, a jogbiztonság kialakítása érdekében azokra is minimumszabályokat tartalmaz az irányelv. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg a bennük rejlő lehetőségekről sem, azaz a szülők bármikor kiválaszthatják a gyermeküknek megfelelő tartalmat. Evvel nem csak a veszélyeket lehet elkerülni, de befolyásolhatják azt is, hogy gyermekeik hasznos műsorokra tartsanak igényt. Az irányelv hiányosságának vélem, hogy számos, a gyermekekre veszélyt jelentő tartalmat, ahogy már kifejtettem, kivesz a hatálya alól. Például a weboldalak akkor sem esnek az irányelv hatálya alá, ha azok tartalmaznak rövid reklámokat vagy termékekről szóló tájékoztatást. Evvel és az online játékok, valamint a hírlapok, folyóiratok elektronikus változatainak kivételével sem értek egyet. A gyermekekre a rövid reklámok is ugyanolyan hatást gyakorolnak, mint a hosszabbak. Az online játékok tartalma sem befolyásolja pozitívan a gyermekek erkölcsi fejlődését, mert erőszakos elemeket tartalmaznak, az ellenfél legyőzése a céljuk. A hírlapok elektronikus elérésével a gyermekek a nem nekik szóló

írásokba is belelehetnek, azok képeit megnézhetik. Gondoljunk a szexuális tartalmú újságokra, amelyekben nem is az íráson van a hangsúly. A képeket viszont egy kiskorú nem tudja megfelelően feldolgozni, s ez a további szexuális fejlődésére kifejezetten káros hatással lehet. Jómagam a **szabályozás hatályának kiterjesztését** szorgalmaznám, mert az audiovizuális médiaszolgáltatás fogalma, amely ismérvei objektíven aligha ítéltethők meg, nem zárhatja ki a felelősséget a tartalom közzétételéért a fontos érdekek miatt.

Az irányelv az audiovizuális kereskedelmi közleményekre vonatkozóan tilalmakat és korlátokat állít fel: *az alkoholtartalmú italokra vonatkozó audiovizuális kereskedelmi közlemény nem célozhat kifejezetten kiskorúakat²⁹ és ezek nem okozhatják a kiskorúak fizikai vagy erkölcsi romlását.* Ennek megfelelően közvetlenül nem buzdíthat kiskorúakat termék megvásárlására hiszékenységiük kihasználásával, közvetlenül nem bátoríthat kiskorúakat arra, hogy rábeszéljék szüleiket vagy másokat a reklámozott termék vagy szolgáltatás megvásárlására, nem használhatja ki a kiskorúak szüleik, tanáraik és más személyek iránti bizalmát, és indokolatlanul nem ábrázolhat kiskorút veszélyes helyzetekben. Az irányelv a kereskedelmi közleményeket illetően egyes élelmiszerek és italok reklámozására *magatartási kódexek* kidolgozását is javasolja és „junk food” reklámozása helyett az egészséges életmódra, a sportolásra és a megfelelő táplálék fogyasztására ösztönző tartalmak terjesztésére kell törekednie a média szakmának.

Az irányelvben a szabályozás új részeként jelenik meg a *termékelhelyezés³⁰*, amelyet alapvetően tiltani kell, kivéve, ha a tagállam másként dönt, de gyermekműsorokban egyáltalán nem lehet elhelyezni.

Az irányelv nem szól az elektronikus kereskedelemről, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokról. Erről Az elektronikus kereskedelem szabályozásáról szóló 2000/31 EK irányelv rendelkezik, amely egyértelmű jogi keretet kíván teremteni annak érdekében, hogy a szolgáltatások határok nélküli terjedése magas szintű jogbiztonság mellett történjen. Az irányelv biztosítja a gyermekek védelmét a tagállamokhoz jogosultságokat telepítve és a felelősség rendezésével. Ugyanakkor a felelősség alól kiveszi a gyorsító tárolást, az egyszerű adatátvitelt és a tárhelyet biztosító közbenső személyeket. Ők az általuk kezelt tartalmat nem ismerik és nincs is ellenőrzési joguk, mert az Európai Unió elvetette: „ha a továbbított adat öt semmilyen módon nem érinti; ez egyebek között azzal a követelménnyel is jár, hogy ne módosítsa az adatot, amelyet

továbbít”³¹. Véleményem szerint szükséges lenne minden megszerzett tartalmat megismerni. Ennek ellenére a védelem valamilyen szinten biztosított, mert a felelősség korlátozása nem áll fenn, ha az említett szereplők tudva jogellenes cselekményekben vesznek részt, illetve nekik is kötelességük az ilyen esetek ellen megtenni a megfelelő intézkedéseket, amennyiben azok a tudomásukra jutottak.

2. A gyermekek védelme a hazai jogforrásokban

2.1. 1996. évi I. törvény a rádiózásról és televíziózásról szóló törvény³²
(médiatörvény) hatályos rendelkezései a kiskorúak védelme érdekében

2.1.1. A klasszifikáció

A törvény a műsorszolgáltatók kötelezettségévé teszi, hogy különös figyelmet fordítsanak a kiskorúak fejlődésére, érdeklődésüket szolgáló, ismereteiket gazdagító műsorszámok bemutatására. A törvény „a kiskorúak védelme” önálló cím alatt előírja a *műsorszámok kategóriákba sorolását, tiltja a műsorszám előzetesének közzétételét* olyan időpontban, amikor maga a műsorszám sem lenne közvetíthető és *nem engedélyezi olyan időszerű eseményekkel foglalkozó műsorszám, sportműsorszám, illetve reklám sugárzását*, amely tartalmának klasszifikációjának esetén közzétételének - előre láthatóan - nem lenne helye. Az ORTT kimondta a 738/2006-os határozatában, hogy a műsorelőzetes is műsorszámnak tekintendő, tehát nem szakítható meg egy adott műsor egy eltérő kategóriába tartozó előzetes közvetítésével, mert az az Rttv. megsértéséhez vezet. Helyesnek tartom ezen szabály rögzítését, mert így egy I. kategóriás műsor közben nem vetíthető attól eltérő besorolású előzetes. Ennek ellenére nagyobb védelmet jelentene ennek is törvényi szintű rögzítése.

A hatályos Médiatörvény **klasszifikációs rendszere** a gyermekek védelmét szolgálja. A tartalom káros és súlyos hatását mérlegelve a műsorszolgáltatónak öt kategóriába kell besorolnia a műsorszámokat. A törvény nem részletezi a besorolás és a vizuális jelzés megjelenítésének feltételeit, csak az egyes kategóriákba tartozó műsorok kiskorúakra gyakorolt esetleges hatását adja meg a bennük megjelenő tartalom alapján. A törvény igen szigorú megoldásként a piktogram folyamatos képi feltüntetését, az akusztikus és a vizuális figyelmeztetést és az idősávot, mint *védelmi eszközt* is alkalmazza. Az I-es kategóriába tartozó műsorokat nem kell megjelölni és bármikor közölhetők, míg az V-ös

kategóriába tartozók közzététele tilos. A megmaradt három kategóriánál kell a piktogramot a műsor teljes ideje alatt jól látható helyen elhelyezni, sőt a III-as és a IV-es kategória esetén még idősavot is alkalmaz a törvény együttesen a vizuális jelzéssel. Ezt az együttes alkalmazást sok kritika érte, mert az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv is csak vagylagos feltételként teszi kötelezővé a kódolatlan műsor esetén.

A besorolás és a piktogramok alkalmazási feltételeinek meghatározását a törvény felhatalmazása alapján az ORTT végzi. Ennek a 1494/2002. sz. határozatában tett eleget. A határozat részletesen körülírja, hogy az egyes kategóriákba milyen műsorszámok tartozhatnak figyelemmel a kiskorúak szellemi, erkölcsi fejlődésére és érettségére, a világnézetük és az értékrendszerük befolyásolására, a szexualitás és az erőszak megjelenítésére. A határozat szól a durva szavak használatáról is, de csak a rádiós szolgáltatások kategorizálásakor. Véleményem szerint a televíziós műsorok esetén is mérlegelni kellene ezt, illetve, *a káros magatartásminták közvetítését, és a pszichésen káros tartalmakat is.* Továbbá a szereplők értékrendszerét, a főszereplő jellemvonásait, a gyermekek jelenlétét az erőszakos jelenetekben és egyes, problémás területek megjelenítését is figyelembe kellene venni a kategóriák megállapításánál, mint a francia gyakorlatban. Ezek mellett a határozat meghatározza a műsor előtt és alatt alkalmazandó jelzéseket, a minősítés közlésének módját és a piktogramok pontos kritériumait is.

A mozgóképekről szóló törvény 2004. évi II. törvény szerint a piktogramot fel kell tüntetni „a filmalkotás minden nyilvános vetítésén, minden forgalomba hozott adathordozó csomagolásán, illetve borítóján, továbbá a filmalkotással kapcsolatos minden közleményben és hirdetésben, külön jogszabályban meghatározottak szerint, jól észlelhető módon”³³. A besorolás megsértése esetén a mozgókép szakmai hatóság feladata a szankcionálás, a pénzbeli bírság kiszabása a körülmények figyelembe vétele alapján. Ahogy a Fővárosi Ítéltábla is kifejtette³⁴, súlyosabbnak tekintendő, ha sorozatosan a besorolástól eltérő piktogramot használnak, mert ezek megtévesztők és így nem tölthetik be figyelemfelhívó szerepüket.

A műsorterjesztés és a digitális átállítás szabályairól szóló 2007. évi LXXIV. törvény is üzemeltetési feltételként határozza meg *a műsorszám azonosító jeleinek folyamatosan sugárzását a kiskorúak védelmében.* Ez a rendelkezés kiterjed a részben vagy egészen itt telepített elektronikus hírközlővel nyújtott műsor-

szolgáltatásra, illetve az ezzel összefüggő más tevékenységre is. Meggondolásra ajánlanám, hogy ne csak a részben itt telepítettekre terjedjen ki a jogszabály hatálya, mert ha az országban elérhető egy külföldi forrás által biztosított tartalom, mindenképp a nemzeti szabályozás alá kell tartoznia, hogy a közérdek sérelme elkerülhető legyen.

2.1.2. Az ORTT és a felügyeleti intézkedései

Jelenleg az ORTT lát el felügyeleti és ellenőrzési jogot a médiaszolgáltatók felett. Kérheti a jogsértő magatartás megszüntetését, illetve maximum 30 napra felfüggesztheti a műsorszolgáltatási jogosultságot. Ezt azonnali hatállyal is elrendelheti, amennyiben az érdeksérelem köre vagy súlya ezt teszi szükségessé. Véleményem szerint ez nem szolgálja a fogyasztók, köztük a kiskorúak védelmét, ehhez a fogalom pontos meghatározására lenne szükség és a gyermekek jogainak még a legcsekélyebb megsértését is ebbe a körbe tartozónak kellene venni. Az ORTT maga is eljárást kezdeményezhet hivatalból, de bejelentésre is eljárhat a fogyasztóvédelem megsértése esetén. Emellett ajánlásokat és közleményeket fogalmazhat meg a műsorszolgáltatás fejlesztése érdekében.

A vizsgált ORTT határozatok alapján megállapíthatom, hogy a műsorszolgáltatás terén az egyik, de talán a legsúlyosabb probléma, hogy a besorolást a műsorszolgáltatók végzik mérlegelés alapján. Ennek köszönhető a fogyasztói jogok megsértése, a legtöbb esetben pont a tartalom és a besorolás különbözősége miatt. Ezt szankcionálva az ORTT a közigazgatási határozatai által próbál felelős tartalomszolgáltatásra ösztönözni, de a szolgáltatók minden esetben megtámadják azokat, az ügyek így akár a Legfelsőbb Bírósághoz is eljuthatnak. Kutatásaim alapján az a véleményem, hogy ez a hosszú eljárási út szinte felesleges, mert a bíróságok minden esetben helybenhagyják az ORTT határozatát, esetleg csak pontosítják azt, nagyon ritkán mérséklik az abban meghatározott büntetést. A szolgáltatók alaptalanul hivatkoznak a bíróság előtt a műfaji jellemzőkre, az erőszak vagy a szexualitás közvetett vagy humoros előadásmódjára, a „könnyed” környezetben történő bemutatásukra. Az is előfordul, hogy eljárási szabálysértésre, a tényállás nem megfelelő tisztázására vagy a megsértett jogtárgy (a kiskorú erkölcsi, szellemi vagy fizikai fejlődésének hátrányos befolyásolása) megnevezésének hiányára utalnak. Végül arra is van példa, hogy az ORTT jogosultságát vitatják, mely szerint a személyhez fűződő jogokat a megsértett személy helyett érvényesíti. Mindezek ellenére soha nem sike-

res a kérelmük, mert a bíróságok a káros tartalmak bármilyen megjelenítését minimum III. kategóriás műsorokban engedik, a konkrét jogtárgy sérelmének megnevezése sem szükséges, mert a Rttv. a kiskorúak általános egészséges fejlődését veszi alapul, és a személyiségfejlődés magában foglalja valamennyi jogtárgyat. Végül a kiskorúak érdekében az ORTT 174/2007 határozata szerint a műsor műfaja közömbös, annak tartalmát kell vizsgálni. A személyhez fűződő jogokra való hivatkozás sem állja meg a helyét, mert az emberi jogok megsértése egyes személyek vonatkozásában is megvalósulhat. Így az ORTT a Rttv. 3.§(2) –ben meghatározott emberi jogok megsértése esetén felléphet, mert azok magukban foglalják mind a személyhez fűződő, mind egy közösséget megillető jogokat.

A határozatokból az is kiderül, hogy a jelenlegi szankciórendszerünk nem megfelelő, mert sok visszatérő, sorozatos jogsértés van a pénzbírság kiszabása ellenére is. Ez érthető, mert még a maximális, egy millió forintos büntetés sem okoz komoly anyagi veszteséget a szolgáltatók bevételeihez képest. Arra nagyon kevés példa volt, hogy a műsorszolgáltatók műsorszórási jogosultságát függesztette volna fel („elsötétítés”) az ORTT, de még ezen esetekben sem járt el elég szigorúan. A törvényi keretet messze nem használja ki, a maximum 30 perces felfüggesztéseket nem veszik komolyan a szolgáltatók.

Mindezek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy jobb megoldás lenne, ha nem maguk a szolgáltatók végeznék a besorolást vagy közvetlen úton segítséget kapnának, és az alkalmazható szankciók köre is bővülne.

2.1.3. A médiareklámokra vonatkozó gyermekvédelmi rendelkezések

A hatályos médiatörvény már keletkezésekor figyelemmel volt az európai tendenciára, hogy az államok törekszenek arra, hogy a reklámok ne okozzanak a gyermekek számára fizikai, erkölcsi és értelmi károsodást, illetve vigyáznak arra, hogy a reklám ne használja ki a gyermekek fogékonyágát.

A reklámok körében a törvény *megtiltja a dohánytermékek reklámozását az ifjúság- és egészségvédelem érdekében, amely Alkotmányunkban is rögzített alapelv. Az alkoholtartalmú italok reklámja és a vásárlásra ösztönzés tekintetében az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvvel összhangban szigorú korlátokat állít fel. A vásárlásra ösztönzés tekintetében a reklámok manipulatív jellegét próbálja enyhíteni. Továbbá előírja, hogy a játékreklámnak a játék természetét és lehetőségeit tekintve valósnak kell lennie. A gyer-*

mekjátékok reklámját igen nagyvonalúan kezeli a törvény, ezekre speciális szabályokat kellene rögzíteni, hogy mely idősávban nem lehetne gyermekjátékot hirdetni, vagy milyen játékokat nem lehetne egyáltalán bemutatni, mint például Görögországban nem lehet katonai játékokat reklámozni. Továbbá előírja, hogy a reklám *nem mutathat be kiskorút erőszakos helyzetben, és nem buzdíthat erőszakra. A reklám nem építhet a kiskorúakkal kapcsolatban álló felnőttek bizalmára, illetve a gyermekek hiszékenységre és tapasztalatlanságára sem.*

A reklámok műsorszerkezeti követelményeként írja elő a törvény 17.§ (4) b) pontja, hogy a tizennégy éven aluliaknak szóló műsorok, amelyek időtartama nem haladja meg a harminc percet, nem szakítható meg reklámmal. Evvel a gyermekek valamelyest védve vannak e műsortípusokkal szemben.

A törvény hiányosságának vélem, hogy az élelmiszer reklámokra nem tartalmaz előírásokat, pedig a gyermekek jogainak megsértései részben kifejezettek alapján ezek közvetítését is keretek közé kellene szorítani. Ennek hiányában figyelemmel a közösségi előírásokra a szakma feladata, hogy önmaga, magatartási kódexben rögzített szabályok szerint e termékeket a kiskorúk egészségére figyelmet fordítva reklámozza.

2.2. Egyéb jogforrások és a kiskorúak védelme

A Jegyzőkönyv a határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezmény módosításáról (2003. évi CIII.tv.) a reklámozás és a televíziós vásárlás címe alatt a gyermekek érdekében a koherens szabályokat tartalmaz az audiovizuális szolgáltatásokról szóló irányelvvel és az Rttv-nyel. Ennek azért van jelentősége, mert a gyermekek nem tudnak a nézettség, a hirdetés és a haszonszerzés összefüggéseiről, amely a műsorok fő célja. Nem ismerik fel a torzított ábrázolást, csak később tudják mérlegelni, hogy a látottak mennyire felelnek meg a valóságnak, ezért is tilos a félrevezető marketing.

Az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelvvel összhangban került megalkotásra a 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről, így a szolgáltatások csak az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv szerint korlátozhatóak. A törvény az állam feladatákként tűzi az *önszabályozás* ösztönzését, így különösen magatartási kódexek kidolgozását, ezeknek elektronikus úton, magyar nyelven és a részes államok hivatalos nyelvein is történő hozzáférhetővé tételét, illetve az ezekről történő tájékoztatást.

A kiskorúak védelme az említett szabályok mellett Büntetőtörvényünkben is megjelenik, amely a tiltott pornográf felvétellel való visszaélés³⁵ tényállása alapján szankcionálja a gyermekek sérelmére elkövetett visszaélést, mert a Cybercrime Egyezmény a részes államok számára kötelezővé tette az online gyermekpornográfia büntetését, amelyet az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv is megtilt minden tagállamnak. Az Egyezmény a gyermek fogalmát, a gyermekpornográfiát és annak elkövetési magatartásait is meghatározza. Helyes, hogy a tettesi alakzat mellett a szándékos részesség is büntetendő, illetve néhány esetben a kísérlet is.

V. A KISKORÚAK VÉDELMÉNEK

KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A MÉDIASZABÁLYOZÁS TERÉN

1. Törvényi szabályozás a technika fejlődésének tükrében

1.1 A médiatörvény tervezetek javasolt védelmi eszközei

2006-ban az ORTT felkérte a Szabályozás-stratégiai Bizottságot, hogy készítse el az elektronikus médiaszolgáltatásokról szóló törvénytervezetet (továbbiakban: Tervezet), amely nem lett törvényjavaslat, de számos, a kiskorúak védelme szempontjából előremutató elképzelést fogalmazott meg, amelyek a hatályos törvény hiányosságait orvosolhatnák.

A Tervezet alapelvei szinten, a 2.§ (4)-ben rögzíti, hogy *a kiskorúak testi, szellemi, lelki és erkölcsi fejlődésének előmozdítása a társadalom elsődleges célja és érdeke, ezért minden műsorszolgáltatót fokozott felelősség terhel azért, hogy e cél magvalósulását elősegítse, illetőleg, hogy az e célt szolgáló előírásokat megtartsa.* A lelki aspektus kiemelése különösen előremutató, mert napjainkban egyre több a lelkileg sérült, szorongó gyermek, ezért ez a leginkább védendő szempont.

A kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezéseket a Tervezet 11-13.§-a határozza meg. Ezek alapján nem tehető közzé olyan műsorszám, amely súlyosan károsíthatja a gyermekek fejlődését. A szolgáltatóknak gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermekek, azokat a műsorokat, amelyek feltehetően ártalmasak lehetnek rájuk, a szokásos módon ne hallják vagy lássák. Végül a műsorok csak kategóriájuknak megfelelő módon és időszámban közvetíthetők, amit figyelemztetésnek kell megelőznie. A Tervezet csak a kereteket adja meg, a védelmi eszközök részletezése az ORTT rendeletének feladata lenne, ez tartalmazná a

kategóriába sorolás feltételeit, az idősávok kialakítását és a jelzések feltüntetésének módját. Ez abból a szempontból is előnyös lenne, hogy ebben az esetben gyorsabban lehetne a szabályokat megváltoztatni a fiatalok fokozottabb védelme érdekében és nem egy 2/3-os törvényt kellene módosítani. A rendelet megalkotására és módosítására a Szakértői Kollégium javaslata alapján kerülne sor, amely Kollégium ezen túl szabályozást kezdeményezhetne és állásfoglalással is élhetne. Így ez a szerv egyértelműen garantálhatná a kiskorúak védelmében a rugalmasságot, a szakmai kontrollt.

Az említett szabályozási módokon és a Kollégium felállításán túl egyéb, a kiskorúak szempontjából is előremutató rendelkezéseket is tartalmaz. Ilyennek tekintendő, hogy a hírműsor sem lenne olyan időpontban közölhető, amikor a besorolás alkalmazása esetén nem lenne helye. Továbbá megfelelő szankciórendszerrel igyekszik kidolgozni azáltal, hogy szélesebb körben határozza meg az alkalmazható szankciók körét³⁶. Egyetértek avval, hogy az alapelvek megsértése súlyosnak tekintendő a szankció kiszabásának mérlegelésekor, és avval is, hogy ebben az esetben figyelmeztetés nem lenne alkalmazható. Végül előrelépésnek tekintem, hogy a műsorszolgáltatási jogosultság felfüggesztésének minimuma is rögzítésre kerül, így nem kerülne sor szinte jelentéktelen félórás büntetésekre. Végül a Tervezet a reklámok vonatkozásában is előrelépést mutat és a közösségi joganyagokkal összhangban előírásokat fogalmaz meg a gyermekek érdekeire tekintettel³⁷ és tiltja a termékelhelyezést a gyermekműsorokban, mert „valójában a gyermekműsorok és a köztük lévő időtartamok a legmegfelelőbbek a gyermekek behálózására”³⁸.

2008. november elején készült el egy szakmai javaslat egy, a médiaszolgáltatásokról szóló törvény lehetséges tervezetéhez (Továbbiakban: szakmai javaslat). Ebből szeretném kiemelni a kiskorúak védelme érdekében hozott, általam is támogatott elképzeléseket.

Ahogy már korábban is jeleztem, nem értek egyet A műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól szóló törvény hatályára vonatkozó rendelkezésével. E kritikámat orvosolja a szakmai javaslat, amely hatályra vonatkozó előírásai szerint a hazánkban elérhető szolgáltatásokra a Magyar Köztársaság joghatósága állapítható meg. A szakmai javaslat a gyermek- és fiatalok védelme érdekében beemelve a nyolcéves korhatárt hat kategóriát említ, és a 18 éven aluliaknak nem ajánlott műsorokat is két részre osztja, amelyek közül a pornográfiát és a szélsőséges, indokolatlan erőszakot megjelenítő egyáltalán nem

közvetíthető. Az életkorok szegmentáltabb kezelése enyhíti a csupán kor szerinti besorolás hátrányát, így a gyermekek szellemi érettségének megfelelő műsor kiválasztására nagyobb esély lenne. Továbbá a szakmai javaslat a III-VI. kategóriák megállapítása során figyelemmel van egy új körülményre is, nevezetesen, hogy az adott műsor veszélyezteti-e azt, hogy a gyerekekből önmagáért felelősséget vállalni tudó, illetve közösségi együttélésre képes személy váljon. Ez az új elem azt szolgálhatja, hogy a műsorok ne közvetítsenek olyan tartalmat, amelyek a társadalom általános megítélése, normarendszere szerint nem elfogadható, és ezért a társadalom általi elítéléshez vezethet, ha a gyermekek ilyen magatartást követnének a valóságban. A Médiahatóságtól előzetesen kérheti a műsorszolgáltató a kategóriába sorolást. Később ennél csak szigorúbb kategóriába sorolhat. E rendelkezés alkalmazásával elkerülhetőek lennének a téves besorolások, amelyek a bírósági procedúrákhoz vezetnek, mert a szolgáltatók az esetek nagy részében nem megfelelően értelmezik az ORTT határozatában megfogalmazott besorolási kritériumokat. Ha már a klasszifikációs rendszer ilyen mérvű reformjára kerülne sor, meggondolandó lehet továbbá, hogy a *hasznos tartalmú műsorokat is megjelöljék*, mert a gyermekeket mindig a „tiltott gyümölcs” érdekli. Végül azt is meg kellene gondolni, hogy „az országon belül a fogyasztó különböző klasszifikációs rendszerek közül válogathatna, attól függően, hogy egy-egy társadalmi szervezet, egyház, vagy éppen a műsorszolgáltató minősítésének szavaz bizalmat”³⁹. Így a fogyasztók a saját erkölcsi felfogásuk szerint választhatnának.

Végül a reklámokra vonatkozó újításokra térnek ki. A szakmai javaslat a negyvenöt percet meghaladó gyermekműsorokban tenné lehetővé maximum egyszer a reklámokat, de az osztott reklámok semmilyen esetben nem lennének elhelyezhetők a kiskorúaknak szánt műsorokban figyelemmel a gyermekek nem megfelelő érettségére.

Összegezve megállapítható, hogy a bemutatott lehetőségek a fiatal generáció kiszolgáltatott helyzetén egyértelműen enyhítené, ha a jogalkotók is felelősségük tudatában ezek alapján átalakítanák a hatályos szabályokat.

1.2. A közszolgálati szféra szerepvállalásának erősítése

A közszolgálati műsorszolgáltatóknak a kereskedelmi csatornáktól eltérőnek kellene lenniük, de napjaikban „a magyar televízió műsorai között a kereskedelmi csatornákkal versengő, lényegében szórakoztató jellegű műsorszámok

túlsúlyba kerültek⁷⁴⁰, míg a gyermekprogramok szinte kikerültek a kínálatból. A közszolgálati szférának értékes, eredeti, minőségi tartalmakat kell közvetítenie, és nem a bevált sablonokat alkalmazni, mert a közszolgálati célokat nem lehet unalmas műsorokkal megvalósítani. A színvonalas szórakoztatás elengedhetetlen követelmény a részükről.

A felkínált tartalmak között a gyermekek szempontjából is fontos a Nemzeti Audiovizuális Média Stratégiában (továbbiakban: NAMS) meghatározott azon feladat, hogy *a közszolgálati csatornák terjesszék az állampolgári, társadalmi, technikai és tudományos ismereteket, illetve vállaljanak szerepet a távoktatás sugárzásában*. Hasonlóan a portugál vagy az osztrák szokáshoz, a gyermekek oktatásához hozzájáruló programok, a nyilvános és ifjúsági oktatás terjesztése a gyermekek gazdagodását szolgálja. Emellett olyan *aktuális problémákat is érinteniük kellene*, mint az egészségtelen életmód, a környezeti problémák és a fogyasztói tájékoztatatlanság. A prioritásoknak át kell hatniuk a teljes műsorszerkezetet és minden egyes műsort ezek alapján kell értékelni. Az értékelés során vizsgálni kell, hogy mennyiben szolgálja az adott műsor a kultúra elmélyítését, a modern élethez, egészséges életmódhoz szükséges ismeretek propagálása megvalósul-e. A kultúra gyermekeknek történő elterjesztése fontos lenne, mert ma az általános műveltségük igen nagy hiányosságokat mutat. A fiatal tehetségek bemutatásával őket is kreativitásra és hasznos időtöltésre lehetne ösztönözni. Az ismeretterjesztésen túl fontos, hogy egyes értékeket és képességeket erősítsenek is, mint a tolerancia vagy a konfliktuskezelés, mert egyre több gyermek agresszióval küzdi le a kihívásokat. A közszolgáltatók előbb említett feladatai a gyermekeknek is megfelelő tartalmat biztosítana. Ugyanakkor ezek gyakorlati megvalósításához irányt kellene mutatni a szolgáltatóknak. Példát lehetne hozni, hogy hogyan lehetne a kiskorú fogyasztóknak érthetően közvetíteni az egyes tartalmakat, illetve melyek azok a mese- és egyéb műsorok, amelyeket sugározni kellene a reggeli és a délutáni órákban.

A *gyermekek megfelelő tartalomhoz jutását* garantálná a szakmai javaslatban meghatározott rendelkezések érvényesülése, amely a közszolgálati műsorszolgáltatók kötelezettségévé teszi általános feladatok és műsorpolitikai célrendszer megvalósítását. Az univerzalitás keretén belül kötelesek lennének a kiskorúak fejlődését, érdeklődését szolgáló és ismereteiket gazdagító, a jogaikat ismertető, valamint a gyermekvédelmet bemutató műsorokat sugározni. Az egész *társadalom vonatkozásában* jelentős, hogy a tudatos médiahasználat előmozdítása

is a feladatai közé tartozna, amely révén a fogyasztók a káros tartalmakat kiszűrhetik és a közlések valódi szándékát is felismerhetik.

A fentebb leírtak megvalósulása érdekében a közszolgálati műsorszolgáltatók jelenlegi helyzetének megváltoztatására van szükség. A problémát Szenté Péter az irányítás rossz működésében látja, amely komoly következményekhez vezet. Egy radikálisan megújult, független szervezetre van szükség, amely biztosítani tudja azokat a releváns és fontos értékeket, amelyre a kereskedelmi szolgáltatók nem képesek. Ez csak úgy érhető el, ha a szakma arra törekszik, hogy „egy egységes, minden technológiai előrelépést minden hordozón kihasználni képes, a nemzeti közszolgálati célok megvalósulására koncentráló, hatásos társadalmi szerepet betöltő és költséghatékony intézmény jöjjön létre”⁴¹. A közszolgálati műsorszolgáltatók eredményes munkáját segítenék elő a nézői-hallgatói panelek, Internetes oldalak vagy kisebb fókuszcsoporthoz felállítás, amelyek a sugárzott és a tervezett műsorokkal kapcsolatban nyújtanának információkat.

Tehát a közszolgálati szolgáltatókra vonatkozó törvény megalkotása során külön figyelmet kell fordítani arra, hogy a fogalom újradefiniálása, a fenntartás felülvizsgálata, a szervezeti kérdések, a felelősség- és a szankciórendszer kidolgozása mellett megfelelő ösztönző-rendszert és újfajta támogatásokat határozzanak meg, hogy a dolgozók a tevékenységüket oly módon lássák el, amely leginkább szolgálja a közszolgálati szféra szerepét. A feladatok és a tartalmakkal szembeni követelményeket széles körben kell megvitatni, a társadalmi igények alapján a civil szféra szélesebb körű bevonásával. A társadalomnak ellenőrzést is el kell látnia, amely a partecipációs elv másik vetülete a véleményadás mellett.

1.3. A médiafelügyelet és a felügyeleti intézkedések szerepe

Összom a szakma azon álláspontját, hogy az ORTT helyett egy önálló médiahatóság létrehozása szükséges, mint a Tervezetben megjelenő Országos Rádió és Televízió Testület, valamint Felügyelet és a szakmai javaslatban nevezett Nemzeti Médiahatóság.

A Testület és a Felügyelet feladata lenne az alapelvek érvényre juttatása, amely a meghatározott egyértelmű jogosítványaik által megvalósulhatna. Fontos megemlíteni a kiskorúak érdekében is jelentős feladataikat. Elsősorban a Testület által hozott rendeletre szeretnék utalni, amely pozitív oldalát már a korábbiakban kifejtettem és egyedi döntésekkel is élhetne a hatáskörébe utalt

kérdésekben. Fontos a Felügyelettel kialakítandó kapcsolata, mely során kérelemre állásfoglalást készíthetne a kiskorúak védelme körébe tartozó kérdésekben. Így megfontolt és a védelmet magas fokon biztosító döntések születnének. Fontos továbbá, hogy véleményt nyilváníthatna a médiára vonatkozó törvénytervezetek vonatkozásában és törvénykezdeményezési jogosultsága is lenne. Ha a Testület a fő rendeltetését, az alapelvek biztosításának kötelezettségét valóban szem előtt tartaná, akkor a kiskorúak érdekeinek megfelelő irányba lehetne a szabályozást irányítani. Végül, de véleményem szerint az egyik legfontosabb és a legnagyobb előrelépést mutató feladata lenne, hogy kezdeményezze egy Önszabályozó Testület felállítását, amely az alapvető társadalmi értékek, a jó erkölcs és a jó ízlés védelme érdekében működne, szakmai követelményeket, etikai elvárásokat és általános érvényű ajánlásokat határozna meg és az ezzel kapcsolatos panaszokat bírálná el. Ez a szerv a médiaszolgáltatók mellett a nézői, hallgatói érdekeket is képviselné. Evvel a jogalkotók felismerték, hogy a média nem vonható kizárólag a jogi szabályok hatálya alá, mert vannak olyan értékek, amelyek sajátos természetüknél fogva kisiklanak a jogi keretből és nem lehet mindent jogi úton elérni. A hozzáférhető tartalmak bővülő köre, a tartalmak jogi megítélése és a szolgáltatók felelősségének rendezése szükségessé teszi a szigorú állami szabályokkal szemben az önszabályozásnak teret engedni.

A Felügyelet látna el egy ügynevezett ellenőrző szerepet a rendeletben és a műsorszolgáltatási engedélyben foglaltak teljes körű megvalósulása érdekében, és bonyolult esetekben a Kollégium véleményét is kérhetné a besorolással kapcsolatos visszasságok vizsgálatakor a gyermekek védelme érdekében a leginkább megalapozott döntéshez. A rendelkezések megsértése esetén szankciókkal élhetne, mint a műsorszórási engedély felfüggesztése vagy visszavonása, illetve más kategóriába sorolás vagy a közvetítés további megtiltása. Meglátásom szerint fontos a szolgáltatók műsorainak figyelemmel kísérése, hogy azokat egy teljesen független szolgálat is véleményezhesse, hogy objektív képet kapjunk azok valódi jellegéről, amely még alaposabb hatósági munkát tesz lehetővé. Így egy külső szemlélő felhívhatná a figyelmet a megvalósuló, alapelveket sértő tartalomszolgáltatásra. Egy ilyen szolgálat működtetése a Felügyelet feladata lenne.

A Nemzeti Médiahatalóság egy autonóm államigazgatási szerv lenne a szakmai javaslat szerint. Ez lényeges, mert a fontos érdekek védelme egy független

szervet igényel, amely csak az előírások betartására van figyelemmel, egyértelmű hatósági jogkörökkel rendelkezik és magas színvonalon tudja ellátni a jogalkalmazói feladatait. A szabályok megsértése esetén bejelentésre vagy hivatalból gyors és átlátható eljárást és ebben arányos és a problémát kezelni tudó szankciók alkalmazását tenné lehetővé, mint a nyilvántartásból való törlés, a szolgáltatásnyújtás feltételeinek meghatározása, a műsorszám további adásai nyilvánosságra hozásának megtiltása a pénzbírság mellett. A pénzbírság kiszabására a szakmai javaslat feltételként szabja, hogy annak a további jogsértésektől visszatartó erejűnek kell lenni. Ez helyes, mert az esetek nagy részében ezt a szankciót alkalmazzák, és a szolgáltatónak nem okoz jelentős veszteséget, a fogyasztókat pedig nem védi. Mindenképpen olyan szankciókra van szükség, amelyek a hosszabb távú következményeik miatt biztosítják az előírások tiszteletben tartását. A Nemzeti Médiahatóság tervezett feladatköréből kiemelném az uniós együttműködésre irányuló tevékenységét, mert „a tömegkommunikációs szféra a digitális technika fejlődésével újabb és újabb kihívások elé állítja a jogalkotókat, melyek általában olyan problémakörben jelentkezhetnek, mely nemzetközi szintű megoldást kíván”⁴², így különösen fontos, hogy az Európai Unió szerveivel és a tagállamokkal együtt kell működnie. Fontos, hogy részt vesz az unió által kért nemzeti jelentések elkészítésében, amelyek a fiatalok médiahasználati szokásaira, a velük kapcsolatban észlelhető visszasságokra és a rájuk leselkedő veszélyekre is rákérdeznek. Így meg lehet tenni a szükséges lépéseket a tényleges állapotra koncentrálni. Fontos, hogy véleményezze a feladatkörébe tartozó nemzetközi szerződések hatályának elismerésére vonatkozó előterjesztéseket. A Kormány kijelölése alapján képviselheti hazánkat az audiovizuális médiával kapcsolatos nemzetközi szervezetekben és részt vehet az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeiben képviselt magyar álláspont kialakításában, amely így szakmailag megalapozott lehet és a felmerülő, a kiskorúak érdekében megoldást sürgető problémák kezelése a más tagállamokkal történő együttműködés révén gyorsabban megvalósulhat. A közösség kiskorúak érdekében meghozott ajánlásait, a gyermekfogyasztók érdekeit szolgáló programok kidolgozását, hazánkban is végre kell hajtani. Így az unió által meghatározott feladatokat a Médiahatóságnak kell a gyakorlatban is megvalósítani.

Ezen újítások mellett szükség lenne az alapjogok biztosításának érdekében egy, a hatósági funkciókról leválasztott egység, a Média Fogyasztási Jogok Kép-

viselő megválasztására, aki bármely hatóságtól vagy audiovizuális médiaszolgáltatótól adatokat, nyilatkozatot, felvilágosítást vagy véleményt kérhet. Ez a személy, mint „*médiaombudsman*” működne csak az Alkotmány és a törvények szerint, így a függetlenség révén a fogyasztói jogokkal kapcsolatos visszasságok rendezése biztosítva lenne avval, hogy ajánlásokkal élhetne a médiahatóság vezető testülete vagy az audiovizuális médiaszolgáltató felé. A jogok védelme érdekében az Alkotmánybíróság közreműködését is kérhetné, például utólagos normakontrol vagy panaszok elbírálása keretében. Lényeges, hogy a médiaára vonatkozó jogszabályokra befolyása lehetne, mert a fogyasztók, a kiskorúak érdeke megkívánja egy pártatlan szerv álláspontját, amellyel magas szintű jogvédelmet lehet elérni. A gyermekek védelmének a biztos munkájában is meghatározónak kell lennie, mert a technika fejlődésével az ő sérelmük valósulhat meg a leginkább. Az ő esetükben nemcsak ajánlásokat fogalmazhatna meg, mint hazánk országgyűlési biztosai, hanem kötelező döntésekkel is élhetne mind a jogalkotók, mind a szolgáltatók fele.

2. A törvényi szabályozáson túl – alternatív megoldások

2.1. A társ- és önszabályozás

A kötelezően lefektetett szabályok mellett a tagállamok a társ- és az önszabályozás eszközét is használhatják, mert a tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek egyaránt fontos szerepet játszhatnak a magas szintű fogyasztóvédelem biztosításában az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv szerint is.

A **társszabályozás** szerint az állami és a nem állami szervezeteknek „az állami közpolitikai célok megvalósítására kell szerveződniük”⁴³. Az állam hatást gyakorol a szabályozási folyamatokra és meghatározza a garanciális kereteket. A munkamegosztás előnye a nagyobb fenntarthatóság és a gyorsabb döntéshozatal. A társszabályozási rendszerek nem minden tartalomszabályozási körre használhatóak, de a kiskorúak védelmére, a reklámszabályozásra igen, illetve eredményes lehet a lineáris és nem lineáris műsorok esetén is. Ezt Palser is alátámasztotta és úgy vélte, hogy abban az esetben, ha az állami beavatkozás lehetősége fennmarad a nem hatékony vagy kellő időben tett intézkedések esetére, az alapvető jogok védelme átruházható társszabályozó szervezetekre.

A jogszabályok rendelkezésein túl egyre komolyabb szerepe van az **önszabályozásnak**. „Az önszabályozás olyan önkéntes kezdeményezési típus, amely lehetővé teszi a gazdasági szereplők, a szociális partnerek, a nem kormányza-

ti szervek vagy a szövetségek számára, hogy saját maguk számára fogadjanak el közös iránymutatásokat.⁴⁴ Tehát lényegét tekintve az adott terület szakmai köre a jogszabályok keretei között, azokhoz képest részletesebb rendelkezéseket írnak elő önmagukra nézve követendő szabályként, melyeket önmaguk szankcionálnak, hiszen állami kikényszeríthetőség ezek mellé nem kapcsolható. Több területen is (tartalomszolgáltatók, újságírók) egyre hatékonyabb szakmai önszabályozással találkozhatunk.⁴⁵ Az önszabályozást az Európai Unió szervei támogatják, de emellett szükség van a hatályos jogszabályokra a közösségi követelményeknek megfelelően és egy hatékonyan működő bírósági vagy közigazgatási mechanizmusra. Vagyis a Közösség is felismerte, hogy ma már maguk az államok nem képesek egyedül megoldani a média által keletkezett kihívásokat, ezért az állami szabályozás és az önszabályozás kölcsönös egymásra épülése szükséges. „A fejlődő audiovizuális médiaszolgáltatási ágazatban a közérdekű célok elérését célzó intézkedések hatékonyabbak lesznek, ha azokat a szolgáltatók aktív tevékenységével hozzák meg”⁴⁶, mert ők rendelkeznek azokkal a naprakész ismeretekkel, amelyek az online világban ma már elkerülhetetlenek. Ezért az államoknak minden támogatást biztosítaniuk kell azoknak, akik alávetik magukat a szabályoknak, hogy érdemes legyen nekik keretek között szolgáltatóni. Támogatni kell őket, mert törvényekkel nem lehet a napról-napra változó médiát szabályozni, ezen a területen rugalmasabb szabályok kellenek. Az önszabályozás elterjedése érdekében, ha az iparágban érdekelték nem hajlandók ilyen szervezet létrehozására, az államnak be kell avatkoznia és felszólítani a szolgáltatókat határidőn belüli szervezetalakításra vagy kijelölni egy szervet az önszabályozó szerv létrehozására.

Az önszabályozó szerveknek különböző feladatokat kell teljesíteniük. A *magatartási kódexeiknek* elsősorban a kiskorúak védelmével kell foglalkozniuk: lehetővé kell tenni, hogy a kiskorúak felelős médiahasználók legyenek, és elkerülhetővé kell tenni, hogy engedély nélkül hozzájuthassanak fejlődésükre káros anyagokhoz. Az online szolgáltatóknak ilyen kódexekben kell vállalniuk, hogy a kiskorúak számára potenciálisan ártalmas anyagokat tartalmazó oldalon figyelmeztetést vagy vizuális jelet helyeznek el, az anyagot címkézik vagy kategorizálják, esetleg olyan rendszert alkalmaznak, amely képes ellenőrizni a felhasználó korát. Rendelkezni kell a szabályok megsértéséről is: olyan intézkedéseket ajánlatos előírni, amelyek arányban állnak a sérelemmel.

Az önszabályozó szervezeteknek kötelező címkézést és eltérő feltételek alapján működő szűrőrendszereket kellene alkalmazniuk a kiskorúak védelme érdekében. A címkek az oldalak tartalma alapján jelezhetik a káros tartalmakat, de meggondolandó, hogy a minősítés terjedjen ki a gyermekek fejlődését szolgáló tartalmat közlő oldalakra is. Az iparág különböző szerveiből egy közös tanácsot kellene felállítani, amely képviselné mind a fogyasztói, mind a szakmai oldalt. Az osztályozás is az ő feladatuk lenne, amely során körültekintően kellene eljárniuk. Feladata lenne az átlátható szűrőrendszerek kidolgozása, hogy tudjuk, mikor milyen tartalmat blokkolt. A szűrőrendszereket és címkeket az országokban szolgáltatott tartalmakhoz igazodva kell kidolgozni, de egyben kompatibilisnek kell lenniük más országok eszközeivel és meg kell felelniük a PICS⁴⁷ szabványoknak, hogy a határon túlról érkező tartalmat is meg tudják szűrni. A címkézi kötelezettség elmulasztása esetén az említett közös szerv kérhetné az oldal eltávolítását, illetve nem megfelelő címkézés esetén a kijávitását az oldal eltávolításának terhe mellett, mert az elmulasztott címkézés automatikusan jogellenes tartalmat jelentene. Az említett tanács természetesen nemcsak hivatalból, hanem állampolgári bejelentésre is eljárhatna, ha valaki ismerte az iparág szabályait azoknak a sérelmét észleli. Ehhez természetesen a fogyasztókat tájékoztatni kell az előírásokról. Az említett eszközökkel maguk a szolgáltatók is elnyernének egy hiteles pozíciót és a társadalomban a „tudatos alkotó, minőségi oldal” jellemzőt kaphatnák.

Az önszabályozó szervek feladata lenne továbbá az *Internet felelősségteljes használata* elősegítése. Végül a szolgáltatóknak a panaszok gyors és eredményes kezelése érdekében a biztosítaniuk kell olyan *segélyvonalak* működtetését, amelyek lehetővé teszik a panaszok fogadását, és ki kell alakítaniuk olyan eljárási formákat, amelyek a bejelentések megfelelő kezelésére alkalmasak.

A kifejtettek alapján ezen alternatív lehetőségek gyorsabban tudnák kezelni a média által generált kihívásokat rugalmas szabályaik által. Ezek mellett természetesen egyéb lehetőségek is rendelkezésre állnak annak érdekében, hogy még biztonságosabbá váljon a médiahasználat, a fogyasztók felelős médiahasználók legyenek. A következőkben egy olyan „eszköz” bemutatására kerül sor, amely jelentősen elősegítheti a kiskorú fogyasztók védelmét.

2.2. A médiatudatosság (*media literacy*)

A tudatos médiafogyasztó nevelése először 2004-ben jelent meg és „azt a készségsort jelenti, amely képessé tesz az elérésre, az elemzésre, az értékelésre és az eredmény kommunikálására különböző formátumokban”⁹⁴⁸.

Elsősorban a Bizottságra és a tagállamokra hárul azon programoknak a megszervezése és kivitelezése, amelyek elősegítik az *egész társadalomban* a megfelelő médiaismeret létrejöttét és annak folyamatos fejlesztését, hogy a fogyasztók a média kibővült tartalmát kritikusan értékeljék és a manipulatív hatásokat kiszűrjék. Az államoknak közös módszereket és globális kezdeményezéseket kell kialakítaniuk a hatékonyság érdekében. Továbbá szükséges az információk, a bevált gyakorlat és módszerek egymás közti terjesztése, mert a gyermekek még a legszegényebb országokban is a más identitást és életvitelt hordozó média céltáblái.

A mindennapi médiafogyasztás során a fogyasztókat olyan sok információ éri, amelyek között megfelelő képesség nélkül nem tudnak eligazodni. A tudást legkönnyebben fiatal korban lehet befogadni, ezért kell már a kiskorúakat felkészíteni a megfelelő médiahasználatra. Ezen a ponton válik fontossá az oktatás szerepe. Az iskolákban időt kellene szentelni a *médiaismeret tanítására*, mert „sok esetben a média-műveltség és a média-tudatosság a túlélés előfeltétele a mai társadalomban”⁹⁴⁹. Ennek keretében megismerhetnék a médiaeszközök hasznos felhasználását, felhívnák a figyelmüket a káros és befolyásoló hatásokra, megtanulhatnak az üzeneteket lebontani.

Sajnos hazánkban az állam nem fejt ki elég proaktív tevékenységet a fogyasztók tájékoztatása, oktatása és nevelése érdekében. Emellett a médiahatóság oldaláról is aktív magatartásra, újabb kezdeményezésekre és az érdekvédelmi szervekkel való szélesebb együttműködésre lenne szükség.

MEGJEGYZÉS AZ AUDIOVIZUÁLIS MÉDIASZOLGÁLTATÁSOKHOZ

A jelen dolgozat témája az audiovizuális médiaszolgáltatások, ennek ellenére fontosnak tartom szólni a gyermekek védelme érdekében egy olyan platformról, amely kettős természetű több szempontból is. Kettős természetű az ott elérhető tartalmak köre alapján, de kettős természetű a gyermekekre gyakorolt hatása és a benne rejlő lehetőségek tekintetében is.

Az „Internet alkalmas a „hagyományos” médiák változatlan tartalommal történő hozzáférhetővé tételére, a korábbi lapszámok, adások letölthetővé tételére

lére vagy önálló „webes” szerkesztett tartalmak létrehozására.”⁵⁰ Ennek tükrében az úgynevezett klasszikus műfajokkal szembeni védelem eszközeinek a világhálóra is ki kell terjednie, mert az audiovizuális médiaszolgáltatások az Interneten is egyre gyakrabban elérhetők, mert a szolgáltatók azon is hozzáférhetővé teszik a műsoraikat. Ugyanakkor a világhálón nem lehet a műsorokat adásidő alapján szétválasztani, így a szakmára még nagyobb felelősség hárul, hogy akár önszabályozás útján, akár más technikai lehetőség segítségével megteremtse az egyensúlyt a gyermekek védelme és az információközlés szabadsága között. Tehát ugyanazon veszélyek leselkednek a gyermekekre az Interneten is, mint a televízióon keresztül, mert csak a platform változik és nem a műsorok tartalma. A helyzetet megnehezíti, hogy emellett természetesen vannak olyan tartalmak is, amelyekkel csak a világhálón találkozhatunk, mert az Interneten bárki tartalmat közzétehet, számos kommunikációs lehetőséget rejt magában, illetve az online játékok speciális hozzáférési forrása is a világháló. Ezen utóbbiak is igen komoly veszélyt jelentenek a fiatal generációra, de jelen dolgozat keretei között ezek káros hatásaira és a velük szembeni védelmi eszközök bemutatására nem kerülhet sor.

ÖSSZEGZÉS

A média által kínált lehetőségek egyre több megoldásra váró feladatot generálnak az állam, a szakma és a társadalom számára. A gyermekek közvetett bántalmazása elkerülése érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a terület szabályozására. Elkerülhetetlen a többszintű szabályozás megvalósítása a kiskorú fogyasztók fokozott védelme érdekében. Az Európai Unió számos joganyagával nagy segítséget jelent a tagállamok és a harmadik országok számára a keretszabályokkal és a gyakorlatba átültetendő feladatok meghatározásával. Csak remélni merem, hogy valóban megvalósul a nemzetek feletti egységesítési folyamat a jogszabályok terén és a szakma összefogása egy biztonságos, gyermekbarát médiakörnyezet kialakítása érdekében.

Hazai viszonylatokban is érezhető a változások előszele egy új médiaszolgáltatási törvényre vonatkozó tervezet és szakmai javaslat formájában. Ezek olyan előre mutató kezdeményezésekkel élnek a jogalkotó és a szakma felé, amelyeknek a kiskorúak érdekében valósággá kell válniuk. Ugyanakkor a szigorú szabályok mellett az önszabályozás kapuit is szélesebbre kell tárni, hogy rugalmas szabályok által alkalmazkodni lehessen a változásokhoz.

Jómagam a média által érintett emberi jogok fokozottabb védelme érdekében egy médiaombudsman felállítását is szorgalmaznám, hogy egy független jogállású szerv is biztosítsa az alapjogok betartását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az Európai Unió gyorsjelentése (IP/05/292). Elhízási járvány: Markos Kyprinaou „akcióba lép”, mivel az adatok szerint egyre több a túlsúlyos gyermekek (Brüsszel, 2005. március 15.)

Az Európai Unió gyorsjelentése (IP/08/207) Let's listen to children: They know how to make the Internet a safer place! (Brüsszel, 2008. február 12.)

Sári János: Alapjogok. Alkotmánytan II. Osiris kiadó. Bp. 2006.

Bayer Judit: A filter mint a tartalomszabályozás eszköze. (Médiakutató, 2002 Tél, Új média.)

Bayer Judit: Internetkorlátozás a kereskedelmi szféra eszközeivel: szűrők és felbukkanó ablakok. (Médiakutató, 2005 Nyár, Pornó rovat.)

Bayer Judit: Az internet tartalomszabályozása (jogellenes és káros tartalom) önszabályozás vs társszabályozás. (Enyedi Nagy Mihály, Polyák Gábor, dr. Sarkady Ildikó: Médiakönyv 2002. ENAMIKÉ, 2002.)

Gálik Mihály: A médiakoncentráció közös európai szabályozásáról 2007. augusztus 6. (Infokommunikáció és Jog, 2007/1 sz.)

Gellén Klára: A gyermekek és fiatalok védelme a magyar médiajogban. (Jogelméleti Szemle, 2004/1 sz.)

Gellén Klára: A média káros hatásai és a kiskorú fogyasztók védelme. Hatályos és tervezett jogi eszközök (Acta Conventus de Iure Civili. Tomus II., Lectum Kiadó, Szeged, 2008. 27-43.o.)

Gellén Klára: A kiskorúak védelme a káros médiatartalmakkal szemben. (Párbeszéd a médiáról. Konferencia-kötet. AKTI. Budapest. 2007.)

Horányi Özséb: Néhány szempont egy új médiatörvény kidolgozásához <http://www.ozseb.horanyi.hu/kozelet/tanulmanyok/mediatorvenyszempontok051203.htm>

Kiss Judit: A televízió hatása a kisiskolás gyerekekre. (Új pedagógia Szemle, 2004/09 sz.)

Nagy Krisztina-Timár János: „Fórum - Digitális átállás és alapjogok”. (Fundamentum, 2007. nyári sz.)

Nyakas Levente: Az európai audiovizuális szabályozás kihívásai a konvergencia tükrében (Collega 2005. április)

Nyakas Levente: Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról, valamint a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól (2006. január) http://www.akti.hu/periodika/dok/jog_kul_0606.doc

Polyák Gábor: Közérdek és kiegyensúlyozottság a médiaszabályozásban. (Jura 2002/2.)

Polyák Gábor: A magyar média jogi szabályozásának jelene és alternatívái európai perspektívákból. http://www.akti.hu/tanulmany/index_szabalyozas.html

Rozgonyi Krisztina: A hálózati médiumok szabályozásának néhány lehetséges szempontja. (Enyedi Nagy Mihály, Polyák Gábor, dr. Sarkady Ildikó: Média-könyv 2003., ENAMIKE, 2003.)

Sári János: Alapjogok. Alkotmánytan II. Osiris kiadó. Bp. 2006.

Szakadát István: Új média, hálózati kommunikáció. http://mökk.bme.hu/archive/szocjegyzet_newmedia

Szente Péter: A közszolgálati műsorszolgáltatásról szóló törvény koncepciója. <http://www.akti.hu/mediatorveny/dok/szente0610.pdf>

Szilády Szilva: Audiovizuális gyermek- és ifjúságvédelem az EU tagországaiban: ahány ház, annyi szokás
<http://www.ortt.hu/elemzesek/21/1145885396gyermekved.pdf>

Varga Tamás: A média hatása a személyiségre. Nevelélmélet esszé (1999)

Verebics János: Információs társadalmi szolgáltatások. (Acta Conventus de Iure Civili. Tomus II., Lectum kiadó, Szeged, 2008. 91-123.o.)

Vörös Judit: A média hatásának tükröződése a jogban. A gyermekek védelme a médiában ábrázolt erőszakkal szemben

[http://www.jogiforum.hu/files/mediajog/voros_judia_media_hatasainak\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/mediajog/voros_judia_media_hatasainak[jogi_forum].pdf)

INTERNETES HIVATKOZÁSOK

Egységes Európai Játékinformációs Rendszer. <http://www.pegi.info/hu/>

Az internetes tartalomszolgáltatásokra vonatkozó szabályozás az európai unióban és egyes nemzeti jogokban.

http://www.ortt.hu/elemzesek/21/1150059808tanulmany_internet_011024.pdf

Civil szervezetek közös nyilatkozata az egészségtelen élelmiszerek reklámzásának korlátozásáról. http://www.mnsza.hu/civil/civil_szervezetek_kozos_nyilatkozata_egeszsegtelen_etelek_reklamozasa.pdf

A médiafogyasztás jellemzői és a hírműsorok általános megítélése Magyarországon http://www.ortt.hu/elemlzesek/21/1175188490mediafogyasztas_jellemzoi_20070329.pdf

Zavarja a szexuális fejlődést a média.

http://www.fn.hu/media/20070828/zavarja_szexualis_fejlodest/

Gyerek és reklám. <http://www.zimonyi.hu/?p=602>

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK ÉS EGYÉB FORRÁSOK

1. Nemzetközi jogforrások

A gyermekek jogairól szóló New York-i Egyezmény

A gyermekek jogairól szóló Genfi Nyilatkozat

Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Római Egyezmény

Európai Unió Alapjogi Chartája

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

Számítástechnikai Bűnözésről Szóló Egyezmény

Európai Parlament és a Tanács 2007/65/EK irányelve a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsor-szolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 89/522 EGK módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2006. december 20.) a kiskorúak és az emberi méltóság védelméről és a válaszadás jogáról az audiovizuális és on-line szolgáltatások versenyképességével összefüggésben (2006/952/EK)

Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”)

Az Európai Parlament és a Tanács 2005. május 11-i 854/2005/EK határozata az internet és az új online technológiák biztonságosabb használatát elősegítő többéves közösségi program létrehozásáról

Az Európai Parlament jogalkotási állásfoglalása az európai audiovizuális és információs szolgáltatások iparának versenyképessége tekintetében a kiskorúak és az emberi méltóság védelméről, valamint a válaszadás jogáról szóló európai parlamenti és-tanácsi ajánlásra tett javaslatról

Az Európai Parlament 2008. január 16-i állásfoglalása: az EU gyermekjogi stratégiája felé

Bizottság 2006. július 4-i, „Az EU gyermekjogi stratégiája felé” című közleménye (COM(2006)0367)

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a fogyasztók-különösen a kiskorúaknak-a videojátékok használata tekintetében történő védelméről (COM/2008/0207)

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az európai audiovizuális politika szabályozásának jövőjéről (COM(2003) 784)

2. Hazai jogforrások

1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmányáról

1978. évi IV. törvény a Büntető törvénykönyvről

A gyermekek jogairól szóló New York-ban kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény

1996. évi I. törvény a rádiózásról és televíziózásról

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről

2003. évi CIII. törvény a határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezmény módosításáról

2004. évi II. törvény a mozgóképekről

2007. évi LXXIV. törvény a műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól

3. Egyéb felhasznált források, határozatok:

A BBC etikai kódexéből. BBC Guidelines for Factual Programmes

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye. Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az internetet és egyéb kommunikációs technológiákat használó gyermekek védelmére irányuló többéves közösségi program létrehozásáról. (2008/0047 (COD))

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács határozata az internetet és egyéb kommunikációs technológiákat használó gyermekek védelmére irányuló többéves közösségi program létrehozásáról. {SEC(2008) 242}

Safer Internet For Children. Qualitative Study in 29 European Countries. National Analysis Hungary.

Az elektronikus médiaszolgáltatókra vonatkozó törvénytervezet, Az elektronikus médiaszolgáltatásokról szóló ... évi törvény

A nemzeti audiovizuális médiastratégia-szakmai vitaanyag I.,II.

Magyar Reklámetikai Kódex

Nemzetközi példák a televíziós műsorszámok klasszifikációjára, továbbá javaslatok a magyarországi minősítő rendszer kidolgozásához

Szakmai javaslat a médiaszolgáltatásokról szóló törvény egy lehetséges tervezetéhez

Vélemény a Kulturális és Oktatási Bizottság részéről az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság részére az Európai Parlament és a Tanács az internetet és egyéb kommunikációs technológiákat használó gyermekek védelmére irányuló többéves közösségi program létrehozásáról szóló határozatra irányuló javaslatáról

30/1992. (V. 26.) AB határozat

21/1996. (V. 17.) AB határozat

422/B/1991. AB határozat

ORTT határozat: 525/2007

ORTT határozat: 174/2007

ORTT határozat: 2458/2006

ORTT határozat: 1254/2006

ORTT határozat: 738/2006

ORTT határozat: 530/2006

ORTT határozat: 250/2005

ORTT határozat: 1794/2004

ORTT határozat: 801/2004

ORTT határozat: 738/2003

Közlemény az ORTT 1492/2002 (X. 17.) sz. határozatáról

ORTT határozat: 665/2001

JEGYZETEK

1 http://www.ortt.hu/elemezsek/21/1150059717konceptio_20020619.pdf

2 Szakadát István: Új média, hálózati kommunikációról. http://mokk.bme.hu/archive/szocjegyzet_newmedia

3 Az irányelv (20) Preambulumbekzdés: A lineáris szolgáltatás magában foglalja az analóg és a digitális televíziót, az élő stream-ínget, a webtelevíziót és a közel igény szerinti lekérhető videót. A nem lineáris szolgáltatás például a lekérhető videó.

4 Az irányelv (16)Preambulumbekzdés. Az Irányelv 1. cikk 2. a) pontja alapján audiovizuális médiaszolgáltatás:„a Szerződés 49. és 50. cikkének értelmében vett olyan szolgáltatás, amelyért egy médiaszolgáltató szerkesztői felelősséget visel, és amelynek elsődleges célja műsorszámoknak tájékoztatás, szórakoztatás vagy nevelés céljából a közönséghez történő eljuttatása a 2002/21/EK irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében vett elektronikus hírközlő hálózaton keresztül. Az ilyen audiovizuális médiaszolgáltatás vagy az ezen cikk e) pontjában meghatározott televíziós műsorszolgáltatás, vagy az ezen cikk g) pontjában meghatározott lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatás,és/vagy audiovizuális kereskedelmi közlemény;

5 Az irányelv (16) Preambulumbekzdése szerint ilyen például a magáncélú weboldal vagy a magánszemélyek által hozzáférhetővé tett vagy terjesztett tartalom azonos érdeklődésű közösségen belül.

6 A médiaszolgáltatásokról szóló törvény tervezete: www.parlament.hu/aktual/ttervezet.htm

7 Horányi Özséb: Néhány szempont egy új médiatörvény kidolgozásához <http://www.ozseb.horanyi.hu/kozelet/tanulmányok/mediatorvenyszempontok051203.htm>

8 A Magyar Köztársaság Alkotmánya 54.§ (1), 61. § (1,2)

Európai Unió Alapjogi Chartája 1.cikk Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Római Egyezmény 10.cikk, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 19.cikk 9 30/1992.(V.26.) AB határozat

10 A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az európai audiovizuális politika szabályozásának jövőjéről. COM(2003) 784, 2003. december 15.

11 Sári János: Alapjogok. Alkotmánytan II. Osiris kiadó. Bp. 2006. 283. o.

12 Genfi nyilatkozat 17. cikk, New York-i Egyezmény 17. cikk

13 Az Európai Tanács irányelve (1989. október 3.) a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról (89/552/EGK), amely megnevezése a 2007/65 EK irányelv módosítása eredményeként az „audiovizuális médiaszolgáltatásokról” szóló irányelvre változott.

14 Az Európai Parlament jogalkotási állásfoglalása az európai audiovizuális és információs szolgáltatások iparának versenyképessége tekintetében a kiskorúak és az emberi méltóság védelméről, valamint a választás jogáról szóló európai parlamenti és tanácsi ajánlásra tett javaslatról

15 21/1996. (V.17.) AB határozat

16 Gyvt. 6.§ (6) bek.

17 Kiss Judit: A televízió hatása a kisiskolás gyerekekre. Új pedagógia Szemle, 2004/09 sz.

18 http://www.ortt.hu/elemezsek/21/1150059717konceptio_20020619.pdf

19 Öncélúnak tekintendő, ha csak a kár okozása, a másíknak okozott fájdalom vagy a szórakoztatás, nézettség emelése a célja.

20 ORTT határozat: 665/2001

21 ORTT határozat: 738/2003.

22 ORTT határozat: 174/2007

23 Civil szervezetek közös nyilatkozata az egészségtelen élelmiszerek reklámozásának korlátozásáról. http://www.mnsza.hu/civil_szervezetek_kozos_nyilatkozata_egeszsegtelen_etelek_reklamozas.pdf

24 A hírekben egyre több katasztrófa jelenik meg a média látványosság igénye miatt. A tényszolgáltatás helyett a szemtanúk megszólaltatására, a síró és a kétségbeesett, reményvesztett emberekre helyezik a hangsúlyt.

25 A BBC etikai kódexéből. BBC Guidelines for Factual Programmes 14.3

26 ORTT határozat: 1769/2004

27 2006/952/EK az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2006. december 20.) a kiskorúak szellemi méltóság védelméről és a válaszadás jogáról az európai audiovizuális és on-line információs szolgáltatási ipar versenyképességével összefüggésben

28 Olyan hangos vagy néma képek, amelyek célja gazdasági tevékenységet folytató természetes vagy jogi személyi árujának, szolgáltatásának vagy arculatának közvetlen vagy közvetett népszerűsítése. Ezek fizetés vagy hasonló ellenszolgáltatás fejében, illetve önreklámozás céljából kísérnek egy műsorszámot vagy szerepelnek abban. 1.cikk h)

29 Meggondolásra ajánlanám az alkohol reklámjának teljes tilalmát a társadalomban okozott problémák miatt. Családok tömegének életét keseríti meg túlzott reklámozás nélkül is, de egy-egy vicces jelenet a reklám közben csak ennek pozitív oldalát erősítheti.

30 Terméket, szolgáltatást, ezek védjegyét vagy mindezekre utalást tartalmaz oly módon, hogy fizetés vagy ellenszolgáltatás fejében műsorszámban jelenik meg. 1.cikk m)

31 „Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv” (43) preambulumbakezdés

32 Továbbiakban: Rttv.

33 Mozgóképekről szóló 2004. évi II. tv. 24.§ (1)

34 <http://www.ortt.hu/jegyzokonyvek/birosagi-20080327160509.pdf>

35 1978. évi IV. tv. 204.§

36 134.§

37 25.§ a-e)

38 Gellén Klára: A média káros hatásai és a kiskorú fogyasztók védelme. Acta Conventus de Iure Civili Tomus II., Lectum kiadó, Szeged, 2008. 41.o.

39 Szilády Szilva: Audiovizuális gyermek- és ifjúságvédelem az EU tagországaiban: ahány ház, annyi szokás <http://www.ortt.hu/elemezsek/21/1145885396gyermekved.pdf>

40 NAMS -szakmai vitaanyag II. Közzolgálati televíziós tartalom. 18.o.

41 Szente Péter: A közzolgálati műsorszolgáltatásról szóló törvény koncepciója.

Támogatom azt a szakmabeli véleményt, mely szerint a közzolgálati tartalmaknak az új platformokon is meg kell jelenniük. Az online terjesztés a fiatalok körében hatékonyabb lenne és a kifejezetten gyermekeknek szóló üzenetek valóban eljuthatnának hozzájuk.

42 Gellén Klára. 41.o.

43 Dr Nyakas Levente: Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról, valamint a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól. http://www.akti.hu/periodika/dok/jog_kul_0606.doc

44 Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv. Preambulumbakezdés (36)

45 Hazánkban például a Reklametikai Kódex, mint önszabályozó magatartási kódex a kiskorúak védelme érdekében a jogszabályi rendelkezésekhez mérten részletes szabályokat tartalmaz.

46 Irányelv: Preambulumbakezdés (36)

47 A PICS a kiskorúak hatékony védelmének az eszköze, amely támogatja a saját vagy a harmadik személy általi besorolást, és a szűrőrendszerek egyszerű felhasználását a tanárok és a szülők számára.

A tanárok számára azért van jelentősége, mert egyre több általános iskolában van számítógépes hozzáférés, illetve informatikaoktatás internetes gépeken.

48 Ofcom 2004 in Nemzeti Audiovizuális Médiastarégia- Szakmai vitaanyag- II. Médiatudatosság. 72.o.

49 Kapócsy Eszter: Gyermekek, etika, média. Család, gyermek, ifjúság 2004/1 17.o.

50 Verebics János: Információs társadalmi szolgáltatások. Acta Conventus de Iure Civili. Lectum kiadó. Szeged, 2008. 93.o.